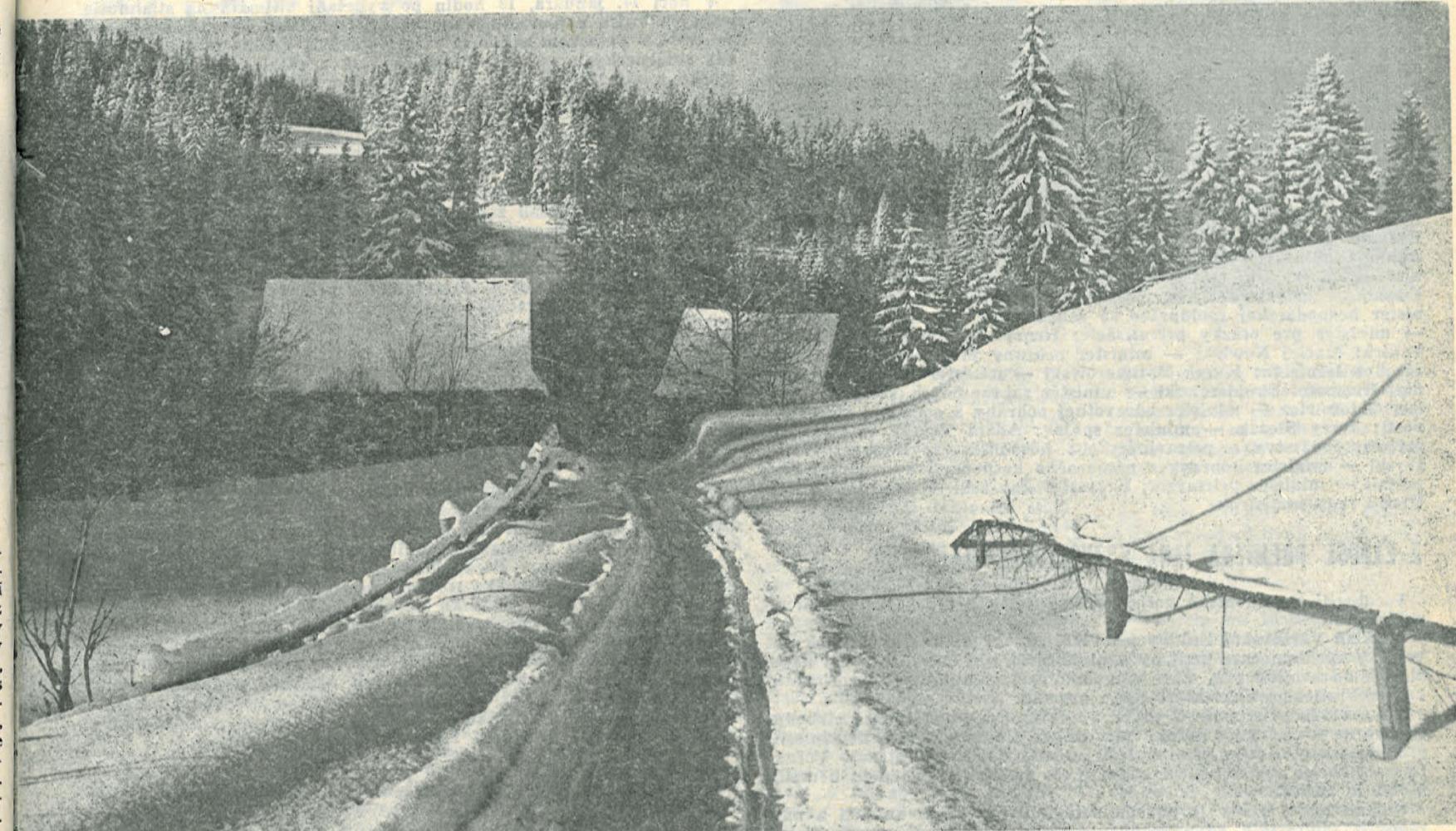

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ÚNOR • FEBRUÁR • LUTY 1991 (ČÍSLO 393) • CENA 1000 ZŁ

TADEUSZ ŚLIWIAK ZIMNÝ LIST

Zrkadlo zamrzlo ako rybník
hrebeň je plný srieňa
moju tvár zasypal
fujaky a záveje
Počujem vyzáňajúce sane
striedavo svietia mesiačiky
štyroch konských kopýt
Je tu zima vysoký sneh
v lesoch plno anjelov
Obieň sa rozpráva s kotlíkom
siedmimi rozličnými jazykmi

(Úryvok)

NOVÁ POL'SKÁ VLÁDA

Prezident Poľskej republiky Lech Wałęsa menoval za predsedu vlády 39-ročného ekonóma Jana Krzysztofa Bieleckého (na snímke), ktorého kandidatúru schválil Sejm PR. Počas zasadania Sejmu nový premiér prednesol programové exposé a predstavil zloženie vlády, ktoré Sejm schválil. Jej členmi sú: Leszek Balcerowicz — podpredseda vlády a minister financií; Michał Boni — minister práce a sociálnej politiky; Wiesław Chrzanowski — minister spravodlivosti; Jerzy Eysymontt — minister — vedúci Ústredného plánovacieho úradu; Adam Giapiński — minister priestorového hospodárstva a stavebnictva; Robert Gąboczyk — minister národnej edukácie; Piotr Kołodziejczyk — minister národnej obrany; Dariusz Ledworski — minister hospodárskej spolupráce so zahraničím; Janusz Lewandowski — minister pre otázky privatizácie; Henryk Majewski — minister vnútra; Maciej Nowicki — minister ochrany prostredia, prírodných zásob a lesníctva; Marek Roztworowski — minister kultúry a umenia; Krzysztof Skubiszewski — minister zahraničných vecí; Władysław Sidorowicz — minister zdravotnej ochrany a sociálnej starostlivosti; Jerzy Slezak — minister spojov; Adam Tański — minister poľnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva; Ewaryst Waligórska — minister dopravy a námorného hospodárstva; Andrzej Zawiślak — minister priemyslu; Krzysztof Żabiński — minister-vedúci Úradu rady ministrov.

Z EXPOSÉ PREMIÉRA JANA KRZYSZTOFA BIELECKÉHO

Všeobecné prezidentské voľby otvorili cestu k plnej demokracii a nezávislosti.

Rozklad Varšavskej zmluvy a RVHP, ako aj stiahnutie sovietskych vojsk v rýchлом čase mali by doplniť dielo, aby národ prevzal naše otázky do svojich rúk. Zase slobodné parlamentné voľby rozhodnú o demokratickom charaktere tohto procesu.

Nová vláda pristupuje k práci, aby formovala rodiacu sa slobodu a výrazne určila jej politický ráz. Doterajšie zmeny ešte nepriniesli plné výsledky. Treba ešte vyriešiť mnoho dôležitých otázok. Veľmi by som chcel, aby nestratili nádej tí, čo ju malí, a tí, čo ju nemali, mohli ju získať.

Úlohou novej vlády je povzbudenie individuálnych ambícii a národných aspirácií a zdynamizovanie reform. Budeme podporovať podnikavosť a produktivitu... V súlade so skoršími prísľubmi moja vláda sa sústredí predovšetkým na prestavbe poľskej ekonomiky. Ekonomika tvorí hmotný základ suverenity krajinu a prospechu obyvateľov. Účinnosť našej činnosti v tejto oblasti rozhodne o osude celého diela nápravy Republiky. Tento fragment reformy je pritomný a overiteľný v každodennej skúsenosti všetkých poľských rodín. Najväčší význam budú mať teda nie slová, ale skutky a hmatateľné dokazy, že znovuzískanú slobodu dokážeme módro obhospodáriť.

Našim cieľom bola a nadálej je výstavba trhového hospodárstva. Ako jediná postkomunistická krajina sme zdolali prvý kritický bod na tejto ceste. Naše zlote sa stali ozajstnými peniazmi, ktoré hodno šetriť a možno meniť na cudzie valuty. Zmizli rady pred obchodmi a nedostatky v zásobovaní, ktoré ešte stále trápia našich susedov. Dosiahli sme rovnováhu, ktorú treba brániť a upevňovať.

Kľúčom k oživeniu dnešného štátneho sektora je vlastníctvo a konkurencia. Na základe získaných skúseností v oblasti privatizácie vieme, že dôraz treba položiť na niečo iné. Musíme najmä urýchliť malú privatizáciu, ktorá sfubuje najrýchlejšie trhové výsledky a tvorí základ formovania sa strednej vrstvy. Vynasnažíme sa tiež zlepšiť reštrukturizáciu a urýchliť vlastnícke zmeny realizované rušením štátnych podnikov.

Mimoriadnu pozornosť musíme venovať problémom poľnohospodárstva. Nie je to iba kvôli zásluhám vidieka pre národ a štát, ale vyžaduje si to aktuálny a strategický záujem hospodárstva. Preto vidiek, ktorý sa stáva európsky, mal by si zachovať svoj poľský ráz. Vláda bude účinne brániť našich rolníkov pred nepočitou konkurenčiou z cudziny a pred dovozem poľnohospodárskych produktov po umere znižených cenách. Budeme podporovať nás poľnohospodársky vývoz a jeho organizáciu. Treba demonopolizovať všetko, co obklopuje poľnohospodárstvo, najmä obchod a služby a predovšetkým uľahčovať rolníkom získavanie úverov nielen na modernizáciu poľnohospodárskej produkcie, ale aj na rozvoj širokej siete služieb, ktoré by mali tvoriť sami obyvatelia vidieka.

Vláda si uvedomuje význam náboženstva v živote spoločnosti. Vychádzajúc zo zásady oddelenia štátu od cirkev, väzíme si prinos cirkev v boji s komunistickým systémom a jej terajšie úsilie pre morálneho obrodu národa. V náboženskej politike sa budeme riadiť tradičnou zásadou svetonázornej tolerancie. V najbližších mesiacoch

vyvinieme všetko úsilie pre čo najstarostlivejšiu prípravu júnej návštevy vo vlasti pápeža Jána Pavla II., ktorému je III. republika dlžná mimoriadnu vďačnosť.

Vláda bude nadálej vyvíjať zahraničnú politiku upevňujúcu nezávislosť štátu... Naša bezpečnosť sa bude opierať o dobré vzťahy so susednými a inými štátmi a o tvoriaci sa celoeurópsky bezpečnostný systém... Česká a slovenská federatívna republika zostáva násim blízkym a dôležitým partnerom nielen na platforme dvojstranných, ale aj regionálnych vzťahov.

VOJNA V PERZSKOM ZÁLIVE

V noci 17. januára, 19 hodín po vypršaní ultimáta na stiahnutie irackých vojsk z Kuvajtu stanoveného rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN, v Perzskom zálive sa začala operácia Pústna búrka. Letecké sily spojeneckých vojsk zaútočili na Irak a začali bombardovať vojenské a strategické ciele. Len v prvý deň vojny zhodili na Irak vyše 18 tis. ton bomby, čo bolo podľa znalcov najväčšou vojenskou akciou v dejinách vojen. Dnes, keď pišeme tieto riadky, čiže 4 dni po začiatku ozbrojených akcií, nemožno ešte nič povedať, ako dlho potrvá táto sice očakávaná ale neželaná vojna, v ktorej sa po strane spojencov zúčastňuje 28 západných a arabských štátov. Treba poznamenať, že predstavitelia spojeneckých a ďalších krajín sa do poslednej chvíle snažili zabrániť vojne a vyriešiť problém mierovou cestou, pri rokovacom stole, avšak neustupčivý postoj Iraku, ktorý nielenže nechcel opustiť Kuvajt, ale spájal to s vyriešením otázky štátnosti Palestíny, ktorú znamená, že si zvolil boj. Na dôvodek v prvých dňoch zaútočil raketami na Izrael, čím v prípade jeho odvety, chcel rozbiť jednotu protirackej koalície. Koaličné vojská majú veľkú technickú prevahu a ich úspech v tejto vojne zdá sa byť istý. Napriek tomu v mnohých krajinách sa konajú mohutné protivojnové demonštrácie. Možnože, až sa toto číslo dostane k čitateľom, v Perzskom zálive už nebudecú duniet delá a Pústnu búrku vystrieda Pústny (rokovaci) stôl. Kiežby!

SOVIETSKA INTERVENCIA V LITVE

Január bol v Litve jedným z najdramatickejších období od vyhlásenia nezávislosti. V noci z 12. na 13. januára došlo k intervencii sovietskych vojsk na Litve. Jednotky výsadkárov podporované tankami a obrnenými vozidlami obsadili Dom tlače a budovy rozhlasu i televízie vo Vilniuse. Počas bojov o televíznu vežu zahynulo 14 obyvateľov Litvy a niekoľko sto bolo ranených. O niekoľko dní neskôr sovietske jednotky podnikli podobnú ozbrojenú akciu v Lotyšsku, kde v hlavnom meste Rige obsadili o.i. budovu ministerstva vnútra. Počas bojov zahynulo 5 osôb a vyše desať bolo ranených. Brutálny zákrok sovietskych vojsk vyvolal vlnu protestných manifestácií v mnohých krajinách, ktorých účastníci podporujú úsilie a boj týchto pobaltských republík za slobodu a nezávislosť. „Nezložila nás hospodárska blokáda a nedokáže nás zlomiť ani ozbrojený teror“ — povedal prezent Litvy Vytautas Landsbergis.

POMOC PRE KSSČAS

Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku dostala v roku 1990 z Ministerstva kultúry a umenia účelovú dotáciu vo výške 1.702.302.700 zl.

Pridelené prostriedky boli určené nasledovne: 138.613.500 zl — dotácia na platy pracovníkov; 282.689.200 — na vydávanie mesačníka Život; 902.000.000 zl — na kúpu a zariadenie budovy určenej na sídlo ÚV KSSČAS a na tlačiareň; 180.000.000 zl — na kúpu budovy pre klubovňu na Spiši; 118.500.000 zl — na vybavenie klubovní a ochotníckych umeleckých súborov nevyhnutným zariadením (hudobné nástroje, kroje, nôtorový materiál); 80.500.000 zl — na kultúrne podujatia a hospodárske i administratívne výdavky.

Všetkým krajankám, krajonom, priateľom a známym srdečne dăkujeme za vianočné a novoročné pozdravy a blahoželania

REDAKCIA

V ČÍSLE:

Za vodou — koniec sveta	4
Druhá strana mince	5
České koledy ve Varšavě	5
Akí členovia — taká organizácia	6
Potrebná spolupráca menší	6
K dejinám maďarizácie Slovákov	8
Panna Mária v Turzovke	9
Súťaž kresieb '90 uzavretá	12—13
K otázke vyučovania slovenčiny	16
Stále viacej prázdných maštali	18

NA OBÁLKE:

1. Spiš v zimnom rúchu; 2. Vyvážanie dreva z Bialowiezskeho pralese (Snímky: E. Kaczmarczyk, CAF).

s MARKÉTOU FIALKOVOU,

mimořádnou a zplnomocněnou velvyslankyní České a slovenské federativní republiky v Polsku

CHCEME VÁM POMOCI

— V období totalitních systémů se polsko-československé vztahy označovaly jako přátelské a bratrské. Jaký je podle Vašeho názoru dnešní stav vztahů mezi našimi zeměmi?

— Dědictví, které nám komunistické režimy zanechaly v našich vzájemných vztazích, není dobré. Velmi málo udělaly pro odstranění nebo zmenšení nahromaděných předsudků, myšlenkových stereotypů a neinformovanosti. Spiše tyto negativní jevy ještě podporovaly, protože jejich odstranění nebo zmenšení by rušilo jejich monopolní moc.

Naše vláda má zájem na skutečném sbližení a skutečně přátelských vztazích s Polskem. Chtěla bych podtrhnout slovo „skutečné“, neboť jenom takové přátelství a takové sbližení má praktický význam. V současné době jsme teprve na začátku cesty k vytváření základních podmínek pro toto sbližení. Musí se nejdříve odstranit zákonné a administrativní překážky, jež brání svobodnému cestování, obchodování a podnikání. To nelze uskutečnit ani snadno, ani rychle, neboť je třeba schválit mnoho nových zákonů a srovnat krok ve vytváření tržní ekonomiky.

— Od něžné revoluce už uplynul rok. Začalo těžké období reformy ekonomiky a státu. Jak vypadá scénář těchto změn, jaké jsou podobné a rozdílné rysy reformy v Polsku a ČSFR?

— V zásadě lze říci, že obě země musí řešit stejné problémy spojené s přechodem od totalitního systému k demokratickému státu s tržní ekonomikou. Konkrétně jde o vybudování institucí demokratického státu, vytvoření nového právního řádu, zavedení fungující tržní ekonomiky a provedení privatizace státních podniků. Samozřejmě, že se vyskytují i rozdíly. Polsko má jednoroční náškot v zavádění ekonomické reformy, kdežto v politické oblasti určitý předstih máme my — mám tu na mysli

především parlament zvolený ve svobodných volbách.

— Prezident ČSFR Václav Havel nazval kdysi hranice mezi Polskem a Československem poslední železnou oponou v Evropě. Jak Vy vidíte vyřešení tohoto problému?

— Zde bych chtěla navázat na to, co jsem řekla u druhé otázky: Polsko má jednoroční předstih v zavádění ekonomické reformy, což se projevuje v poměrně silnějším postavení polské ekonomiky vůči naši. Projevuje se to zejména v nadhodnoceném kurzu zlatého vůči koruně a z toho plynoucí nadhodnocené kupní síle zlatého na našem trhu. To je základní příčina, proč neotevřáme hranice již teď, protože federální vláda musí respektovat obavy československé veřejnosti z vykupování našich obchodů polskými návštěvníky. Lze předpokládat, že tyto problémy se vyřeší letos na jaře, takže někdy v této době dojde i k otevření hranic.

— V posledních měsících budi mnoho diskusí v ČSFR i ve světě otázka osamostatnění Slovenska. Co si o tom myslíte?

— Na tuto otázku mám jedinou odpověď: bylo by to hrozné neštěstí s katastrofálními důsledky pro existenci obou našich národů. Jako dva malé národy uprostřed Evropy si nemůžeme rozbit svůj společný stát, protože bychom se stali úplně bezvýznamnými a života neschopnými státy. V poslední době se zdá, že tendence k osamostatnění Slovenska slabne. Ve volbách do místních samospráv získala Slovenská národní strana pouze 3,2% hlasů. Veliké debaty byly kolem přijetí zákona o kompetencích republik vůči federální vládě, ale nakonec byl tento zákon přijat za souhlasu legislativních složek.

— V Polsku žije poměrně početná česká a slovenská národnostní menšina. Jak vidíte její místo v kontextu polsko-československých vztahů? Jde mi mimo jiné i o sadu reciprocity...

ního konzulátu v Katovicích bylo o nich informováno. Naše velvyslanectví jako celek i já osobně se zasadíme o to, aby vaše problémy nezypadly v příslušných institucích našeho státu.

— Česká a slovenská menšina by se měla stát faktorem stabilizujícím a uklidňujícím naše vztahy s Polskem. Srovnáme-li její postavení s postavením polské menšiny u nás, je mnohem horší jak pokud jde o školskou a kulturní oblast, tak i pokud jde o účast v politickém životě. Je to důsledek protinárodnostní politiky komunistického režimu. Naše vláda nemá zájem, aby se problémy polské menšiny řešily konfrontačním způsobem. Chceme, aby se to dělo demokratickým vyjednáváním. Budeme usilovat o to, aby naši krajané v Polsku měli alespoň takové podmínky pro svůj kulturně-spoločenský život, jaké mají polští občané u nás.

— Česká a slovenská menšina v Polsku má mnoho dodnes nevyřešených problémů, od ekonomických až po ústavní záruky. Jakou pomoc můžeme očekávat od naší staré vlasti?

— Prvním předpokladem pomoci ze strany naší vlasti je, abychom tyto problémy znali. Proto je neobyčejně důležité, aby naše velvyslanectví budě přímo, nebo prostřednictvím Generál-

niho konzulátu v Katovicích bylo o nich informováno. Naše velvyslanectví jako celek i já osobně se zasadíme o to, aby vaše problémy nezypadly v příslušných institucích našeho státu.

— Naše krajané velmi zajímá otázka zavedení dvojí státní příslušnosti. Jak Vy se díváte na tento problém?

— Zájem na institutu dvojího občanství bude klesat, to dokazuje vývoj v zemích Západní Evropy a v poslední době vývoj i v samotném Československu. Institut dvojího občanství byl většinou motivován ekonomickým zájmem. V dalším posouzení těchto záležitostí je třeba vycházet ze společné snahy ČSFR a Polska být co nejdříve plně hodnotnými členy evropského společenství.

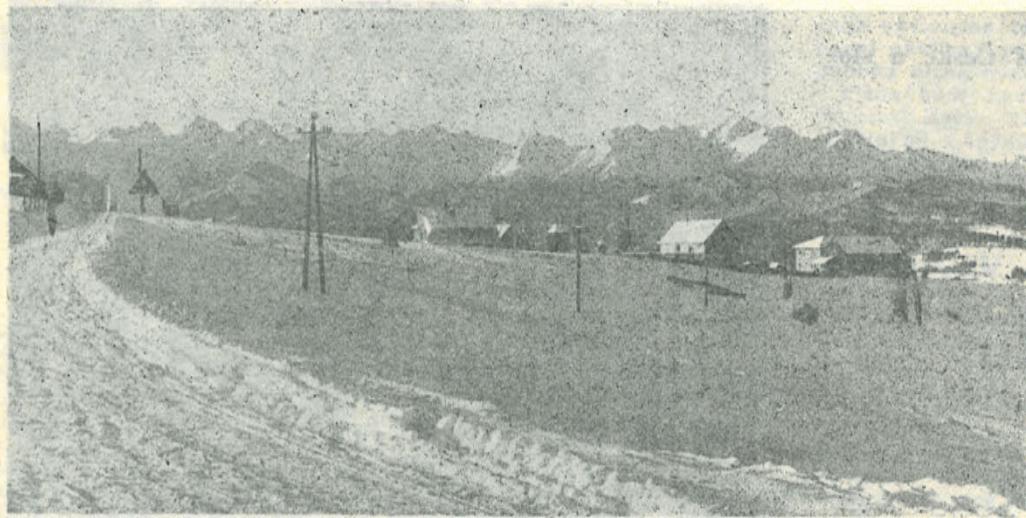
— Co očekává od české a slovenské menšiny v Polsku naše stará vlast?

— Naše vlast očekává, že příslušníci slovenské a české menšiny v Polsku budou jeho loajálními občany a ve svém chování a vystupování projeví nejlepší vlastnosti českého a slovenského národa.

— Děkujeme za rozhovor.

Rozmlouval JÁN ŠPERNOGA
Foto: J. Pivočarčík

Čítaj!
Predplácaj!
Propaguj - ŽIVOT

Malebný výhľad na Tatry z Grocholovho Potoka v Repiskách

„Za vodou“ — koniec sveta

V septembrovom čísle nášho krajanského mesačníka Život sme uverejnili článok pod titulom Nádej v samosprávach. Bol to novinársky materiál týkajúci sa ľažkostí a problémov obyvateľov Repisk a presnejšie Grocholovho a Vojtičkovho Potoka.

Novinárska potreba nas však prinutila opäť sa vrátiť do tejto krásnej spišskej obce. Opravnene. Náš článok totiž výdatne posmelil obyvateľov Grocholovho a Vojtičkovho Potoka, že tentoraz už bez zábran a otvorené hovorili o svojich výhradách a požiadavkách na adresu Gminného úradu v Bukovine Tatranskej. Preto všetky prípomienky adresujeme jemu, ale aj širokej čitateľskej verejnosti.

Takmer všetci obyvateľia Repisk sú zamestnáni v poľnohospodárstve, no mnohí z nich aby mohli nejak vyžiť, pracujú zároveň v Zakopanom, Novom Targu, buď na Slovensku.

Treba však poznamenať, že v súčasnosti materiálna situácia roľníkov nie je vôbec potešujúca. Ich prijmy klesli na minimum. Problém spočíva v tom, že dnes, v dobe trhovej ekonomiky sa viac „vypláca“ dovážať lacnejšie potraviny napr. zo zapadnej Európy, v súvislosti s čím rastu zásoby vlastných poľnohospodárskych produktov. Naši roľníci nemajú vlastne kde predať svoje produkty ako napr. mlieko (v prípade Repisk treba ho ešte každý deň odvážať do Bialky Tatranskej), jatočný dobytok, vlnu a pod. Aj keď sa roľníkovi podarí niečo predať, je to po veľmi nízkych cenách. Zato na druhej strane všetky poľnohospodarské služby, vý-

robné prostriedky, priemyselné výrobky, ale aj roľnické poistenia rastu závratnou rýchlosťou.

Keby niekto chcel ísť na návštěvu do Repisk, asi ľažko by sa tam dostal autobusom. Ľahšie by vari vyletel do vesmíru. Autobus (linkový) tam jednoducho nechodí, vraj príužka cesta. No nie je priúzka pre slovenský autobus, ktorý tam každý deň priváža a odváža pracovníkov TANAP-u. Keď už prejdeme pešo asi štvorkilometrový úsek z Jurgova do Repisk a chceli by sme si po ľažkej namáhavej ceste niečo zajest, čaká nás ďalšie prekvapenie. V obci nefunguje žiadnený počínársky obchod, okrem malého súkromného bufetu, v ktorom je len alkohol a nejaké sladkosti. Čerstvé pečivo si obyvateľia zabezpečujú svojpomocne. Bud' si ho napečú doma alebo donesú napr. z Nového Targu. Jednoducho ten, čo ide do mesta do práce, donesie čerstvy chlieb pre rodinu a susedov.

Do tretice keby odvážny návštěvník niečo súrne potreboval a chcel niekom zavolať, musel by ísť k telefónu do budovy miestnej školy. No jeho námaha by bola zbytočná, lebo tento telekomunikačný prostriedok mlčí už niekoľko mesiacov a ďalší sa nachádza v

Pohľad na Grocholov Potok →

Cestou cez Vojtičkov Potok

Jurgove, vzdialenom asi štýri kilometre. A čo, keby bolo treba zavolať záhranku alebo požiarnikov — až sa človek boji pomyslieť.

V máji minulého roku sme mali voľby do miestnych samospráv a v novembri sme mohli po prvý raz demokratický, slobodne zvoliť nového prezidenta. Aj obyvatelia Repisk chceli preukázať svoju dôveru Lechovi Wałęsovi, ale museli ísť hlasovať až do Jurgova, kde bola zriadená volebná miestnosť. Nečudo, že viacerí, najmä starší sa pre veľkú vzdialenosť volieb nezúčastnili.

Ešte v lete si do samosprávy navrhli a aj zvolili svojho kandidáta — Vojtecha Madeju, ktorý je veľmi operatívnym a iniciatívnym človekom, a tak obyvatelia sú so svojim predstaviteľom v gminnej samospráve spokojní. Upozorňoval už viackrát miestne orgány na problémy a ľažkosti Repiščanov, najmä počas zasadnutí gminnej rady, no jeho prípomienky a návrhy prešli zatiaľ bez povšimnutia. Obyvatelia „za vodou“ teda, Spišiaci bývajúci za rieku Bialku, ktorá bola v minulosti prirodzenou medzištátnou hranicou medzi Poľskom a Slovenskom, dôstavajú od Gminného úradu len sľuby, ktoré sa opakujú už vyše dvadsať rokov. Je ešte iná alternatíva, že si obyvatelia Repisk problémy obce vyriešia sami, vlastnou prácou. Roľníci, pravdaže sú ochotní pomôcť, ale nemôžu robíť to, čo je povinnosťou gminy. Keď aj oni majú vlastné povinnosti, vlastné rodiny a vlastnú prácu na pôde, kde musia byť majstrami vo všetkom. Čas roľníka si úradu nevedia važiť. Keď prichádzame so svojimi problémami — hovoria — musíme prejsť celý úrad, kým niečo vybavíme. Pred vojnou bol jeden notár, ktorý mal na starosti dve, aj tri obce a stačil všetko vybavíť. Dokonca sám chodil za roľníkmi, nie tak ako dnes — súhlasne tvrdia roľníci z Repisk.

Podobná, ba vari horšia je situácia v súčasnej osade Pavliky, kde gaziaduje 14 roľníkov a ich hlavným problémom je prístupová cesta do osady. Tunajšia mládež takmer celý rok chodi v gumených čízmach. Zdá sa, akoby tu bol už ozajstný koniec sveta.

My však prajeme obyvateľom Repisk, aby sa im aspoň tie najhlavnejšie problémy podarilo vyriešiť. V novom roku 1991 možno očakávať isté zmeny. Zmenil sa nám prezident, zmenila sa vláda a kto vie, či sa postupne nezmerní aj postoj Gminného úradu v Bukovine Tatranskej k Repiščanom.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Krajan Silvester Smrečák v rodinnom kruhu

Druhá strana mince

S menom krajanskej rodiny Smrečákovcov z Malej Lipnice sa naša široká čítateľská obec pomerne často stretnáva. Stačí, keď pripomieneme krajanku Viktória Smrečákovú, ktorá je dušou krajanského kultúrneho diania našej Spoločnosti nielen v tejto oravskej obci, ale vôbec na celej Orave. Aj keď je v súčasnosti v zahraničí, „za veľkou vodou“, na svoj slovenský pôvod nikdy nezabúda a často nám piše do redakcie ako verná čítateľka Života, ale aj ako dobrovoľná dopisovateľka, ktorá sa chce svojimi úvahami, pozorovániami okolitého sveta, ale aj názormi na krajanské národné otázky podeliť z celou čítateľskou obcou na Orave a Spiši.

My sme sa však tentokrát pozreli na druhú stranu mince, na jej životného partnera krajana Silvestra Smrečáka, ktorý ju v krajanskej kultúrnej i organizačnej činnosti neúnavne sprevádza a podporuje. Preto ho dnes do kompletu krajanských rodín predstavujeme.

Krajan Silvester Smrečák sa narodil 30. januára 1931 vo Veľkej Lipnici v slovenskej rolnickej mnohodetnej rodine. Navštievoval

základnú sedemročnú slovenskú školu, no ľažké vojnové časy mu nedovolili ukončiť poslednú triedu.

Keď mal 15 rokov, zostal polosirotou. Umrela mu totiž matka a k nešťastiu prispel aj veľký požiar v obci. Do Lipnice zavítala bieda, ktorá postihla značnú časť miestneho obyvateľstva, v tom aj Smrečákovcov. „Boli dni, — spomína Silvester Smrečák — keď neboľo čo položiť do úst. A tak otec nevidiac iné vychodisko dal potomkom „voľnú ruku“, teda aby sa rozišli a sami si budovali lepsi budúcnosť.

Bola to asi znalosť materinského jazyka, ktorá pomohla mladému Silvestrovi rozhodnúť sa v roku 1945 odísť za prácou do Česko-Slovenska. Zakotvil na akysí čas na Štátnom majetku v Galante. Cielkove v Česko-Slovensku pracoval sedem rokov, do 1952.

Do rodnej obce sa vrátil na otcovu prosbu. Niekoľko rokov vypomáhal na otcovom gazdovstve a súčasne pracoval ako robotník v kameňolome. Medzitým sa však zoznámil s krajankou Viktória Smrečákovou, rod. Bonkovou. Známost sa prerodila v trvalý

manželský zväzok a tak krajan Silvester Smrečák prišiel za zaťa do Malej Lipnice, odkiaľ pochádzala jeho manželka.

Počiatký manželského spolužitia, — ako to už obvykle býva, boli ľažké. Chceli sa osamostatniť a začali to výstavbou nového rodinného domu. Povinnosti pribúdala, na svet začali prichádzať deti. Z neverkého 8-hektárového gazdovstva a málo úrodnej oravskej pôly sa však bolo ľažko užiť. To bol asi jeden z dôvodov, že sa krajan S. Smrečák rozhodol pre podobnú alternatívnu ako za mládeneckých čias. V roku 1966 odchádzal teda pracovať do Česko-Slovenska, presnejšie do Ostravy, kde bol v pracovnom pomere do roku 1971. Po návrate domov od roku 1974 pracuje v rodnej oblasti, je zamestnaný v Drevnom družstve v Jablonke.

Silvester a Viktória Smrečákovci majú početnú rodinu, narodilo sa im sedem detí, päť sú synovia a dve dcéry Kristína a Uršula. Z piatich chlapcov žiaľ, Stanislava Pan Boh pozval k sebe. Ako nám krajan Smrečák poviedal, snažili sa svojim ratolestiam vstriepti slovenské národné povedomie a zabezpečiť ich budúnosť. Každý má povolanie: najstarší Jozef je maliarom, Tadeáš mäsiarom, Emil stolárom. Najmladší Zbyšek bol prednedávnom zvolený za predsedu Miestnej skupiny Spoločnosti v Malej Lipnici. V súčasnosti je však na vojenčine. Dcéra Kristína tiež pokračuje v štúdijach mamy, pracuje ako kultúrna inštruktorka našej Spoločnosti na Orave. Vydala sa do Podvŕska, kde sa aktívne podieľa na kultúrnej činnosti a naši aktivisti, ale aj čítateľia Života ju poznajú z vystúpení v tamojšom divadle MS KSSCaS, ktoré účinkuje pod vedením, krajanky Márie Gribáčovej.

Krajan Silvester Smrečák sice nepôsobi v krajanskom kultúrnom dianí, vede — ako zdôrazňuje — ktorí musí aj doma pracovať, ale umožňuje túto činnosť deťom a manželke. „Len škoda, — dodáva, — že nemohla absolvovať nejaký choreografický kurz, teda prezentuje folklór, aký si vyniesla z domu a aký sa zachoval v tejto oravskej obci.“

My však dodajme, že ide práve o to, aby naše krajanské súbory predstavovali autentický tradičný folklór, bez cudzích prvkov a bez prikraľovania.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

ČESKÉ KOLEDY VE VARŠAVĚ

Kdy a kde? Pátého ledna zazněly v kostele sv. Stanislava Kostky ve varšavské čtvrti Żoliborz. V tom kostele, ktorý zná celé Polsko ako púsoviště knéze Jerzyho Popieluszka.

Československé kulturní a informační síredisko tentokrát vyslo mezi Varšavany a spolu s farností sv. Stanislava Kostky usporádalo v kostele po večerní mši koncert Malé české kapely pod vedením Jiřího Pospíšila. Česká muzika a zpěv v provedení pětičlenné kapely se sólistkou Marií Kaminskou zazněly už na začátku a po mši si na dvě stě přítomných vyslechlo opravdový koncert. Kapela hrála a zpívala nejen tradiční české koledy, ale její členové v lidových krojích

předvedli i originální "hudební nástroje" (např. fadrhone — džbánok potažený kůží s provlečenou koňskou oháňkou — vydává skutečně neuvěřitelné zvuky) a kolednické zvyky z růz-

ných koutů českých zemí. Světoznamou koledu „Tichá noc, svatá noc“ zpívalo se sólistkou mnoha přítomných. A když kapela zahrála na závěr i několik koled polských, přidal se celý kostel.

Byl to opravdu nezapomenutelný zážitek a zároveň dobrý příklad, jak přispět k vzájemnému sblížení a lepšímu poznání kultury obou našich zemí.

Koncert Malé české kapely byl věnován památce zavražděného kněze Jerzyho Popieluszka. Snímek: K. Wojciechowski

AKÍ ČLENOVIA – TAKÁ ORGANIZÁCIA

Každá spoločnosť, politická strana alebo organizácia – kultúrna, spoločenská, vedecká, mládežnická a iná sa vo svojej činnosti riadi stanovami, ktoré určujú jej cieľ, úlohy, prostriedky činnosti, ako aj práva a povinnosti členov, organizačnú štruktúru a pod. Podobne je aj s našou Spoločnosťou, ktorá nie je regionálnou, ale celoštátnou, riadne zaregistrovanou organizáciou, reprezentujúcou českú a slovenskú národnostnú menšinu v Poľsku.

O význame a sile každej organizácie rozhoduje nie počet jej členov, ale predovšetkým ich aktivity. V tomto kontexte chcel by som sa podeliť niekoľkými úvahami, ako chápem členstvo v našej Spoločnosti. Myslím si, že keď sa niekto rozhodol vstúpiť do KSSČaS, mal by si uvedomovať, že členstvo sa nekončí na podpísaní prihlášky. Tým pravdaže nechcem povedať, že všetci členovia by sa mali činne podieľať na organizačnej práci Spoločnosti, lebo tú majú na starosti zvolené výbory miestnych skupín, obvodov a ÚV, ale napr. mali by sa zúčastňovať jednotlivých akcií

a kultúrnych podujatí, ktoré pre nich výbory organizujú, členských schôdzí a vôlebe celého krajanského diania. To je, pochopiteľne spolu s platením členského, minimum, čo sa od členov očakáva. Mne však ide o bližší vzťah k svojej organizácii, o aktívnejším prístupe k jej otázkam, ktorý zvyšuje jej autoritu a upevňuje jej postavenie v prostredí, kde pôsobi. To si však vyžaduje od členov pevné národné uvedomenie a presvedčenie, kde je ich miesto.

Možnosti preukázať svoju aktivitu je v každej miestnej skupine veľmi veľa. Vitaná je každá iniciatíva, dobrá rada a ochota urobiť niečo pre menšinu. Čím je ich viac, tým lepšie sú výsledky a organizácia silnejšia. Mohli sme sa o tom presvedčiť trebárs vlasti pri zbieraní predplatného Života. Tam kde bol krajanský aktív širší, tam sa čitateľská základňa nášho časopisu, napriek veľkému zvýšeniu jeho ceny, ani nezmenšila. Hybnou silou krajanskej činnosti sú v podstate výbory miestnych skupín a najmä ich predsedovia. Ich aktivita je, žiaľ, rôzna, nezriedka veľmi slá-

bá. Stávalo sa mi, že počas návštev miestnych skupín, niektorí predsedovia neboli schopní zvolať ani miestny výbor.

Každý výbor mal by mať pracovný program na celý rok, schválený na výročnej členskej schôdzi a dôsledne ho realizovať. Veď v každej obci je hodne rôznych problémov, ktoré si vyžadujú riešenie. Nie je to pochopiteľne ľahká vec, lebo naša činnosť je dobrovoľná a bezplatná, závisla od ľudkej angažovanosti a obetavosti, tým viac, že v dnešných ekonomickej nefahkých časoch každý musí riešiť svoje osobné problémy, predovšetkým existenčné. Kto je však usilovný, vždy docielí svoje. Zatial tí usilovní nechýbajú ani v našej organizácii.

Našu príslušnosť ku krajanskomu hnutiu dokumentuje členská legitimácia. Mal by to byť pre nás dôležitý preukaz, pomocný napr. i pri zdolávaní rôznych problémov spojených s návštevou našej starej vlasti. Myslím si, že členská legitimácia by mala byť jedným zo základných dokladov potrebných pri náborc pracovníkov do Česko-Slovenska. A keď som už pri tom musím poznamenať, že v jednom v článkoch zmluvy o priateľstve a spolupráci medzi Poľskom a Česko-Slovenskom sa hovorí práve o tom, že pri náboroch do práce v starej vlasti príslušníci našej menšiny majú mať prednosť.

Žiaľ, doteraz sa to neuplatňovalo, práve naopak.

V uplynulých desaťročiach za chlebom do cudziny odišli státie Slovákov, mnohí z politických dôvodov. Pre viacerých v časoch totalitného režimu boli dvere starej vlasti zatvorené. Teraz sa vša zmienilo a všetci krajania sú v republike rovnako srdečne vítaní. Stará vlast im začína venovať čoraz väčšu pozornosť, o čom sme sa mohli presvedčiť počas vlaňajšej jarnej návštevy v Poľsku bývalého podpredsedu federálnej vlády ČSFR Jána Carnogurského a na jeseň slovenského premiéra Vladimíra Mečiara, ktorí na stretnutí v Krasove o. i. povedal, že Slovensko nezabúda na svojich rodákov. A je to správne, lebo podobne ako my, nie všetky národnostné menšiny v cudzine mali na ružiach ustlané. Napr. v Maďarsku ešte vari pred polstoročím žilo niekoľko stotisíc Slovákov, no následkom dlhodobého národnostného útlaku sa ich počet zmenšil. Je pritom, paradoxné, že maďarská menšina na Slovensku mala a má zaistené také práva ako mälokto.

Aj my, kym sa neskončia všetky nátlaky na našu menšinu, kym nebude mať zaistené všetky práva v zmysle Charty ľudských práv, kym neprestane popieranie existencie našej men-

POKRAČOVANIE NA STR. 16

Potrebná spolupráca mensín

Na svete neexistuje v podstate ani jeden štát, ktorý by bol jednonárodný. V každom žije aspoň jedna a často viac väčších bud menších skupín ľudí, ktorí sa hlásia k inej národnosti. Nedávno som si prečítal zaujímavý článok v novom časopise rumunských Slovákov Naše snahy, v ktorom sa hovorí, že tamojší krajania prišli do Rumunska asi pred dvesto rokmi a podnes si zachovali svoje slovenské národné povedomie, kultúru a jazyk. Dokonca sami tvrdia, že môže prejsť ďalších dvesto rokov a oni naďalej zostanú Slovákm a budú dbať o národnú výchovu budúcich krajanských pokolení. Bol by som rád, keby si takéto pevné národné presvedčenie a takto optimizmu zachovali i všetci naši krajania.

Hovorím o tom preto, že – ako všetci vieme – v povoľových rokoch, v období totality naša menšina značne oslabila. Činnosť našej Spoločnosti bola pod stálym dozorom štátnych úradov, najmä ministerstva vnútra, ktorým veľmi záležalo na obmedzení našich stykov so starou vlastou, obmedzení kultúrnej a inej výmeny a vôlebe krajanskej činnosti. Jedným z prostriedkov bolo obmedzovanie do-

sa skôr dosiahnuť to, čo nám patrí.

Hovoriac o spolupráci, mohla by byť podľa mňa veľmi široká, čo by určite prinieslo osob všetkým. Každá z našich Spoločností vyvíja rôznorodú činnosť. Mali by sme si teda vymieňať skúsenosti z tejto činnosti, uskutočňovať kultúrnu výmenu folklórnych súborov, divadelných krúžkov buď hudobných skupín, pravidelne sa stretávať, organizovať spoločné kultúrne podujatia a pod. Je nutné spoločne vystupovať vo veci vypracovania takého volebného poriadku, ktorý by v nadchádzajúcich voľbach zaistil všetkým národnostným menšinám zastúpenie v parlamente – Sejme a Senáte. Pred nami je ešte hodne rôznych prekážok, ale spoločne ich môžeme ľahšie prekonáť. Veď aj ľudové porekadlo hovorí: Kde nemôže jeden, tam zmôže sedem.

V časoch totality sa národnostné otázky premlčovalo. A keď sa už v tlači niečo ukázalo, nebolo to objektívne. V našom prípade sa spravidla negovalo našu národnosť, keďže – ako o tom píšu ešte aj dnes rôzni pseudodejepisci – Spiš a Orava vraj ako prví osidlovali Poliaci kdesi od Žywca, a vôlebe že je to pôvodné poľské územie, čo je nezmyslom. K tým, čo takto proti nám vystupujú, patria i členovia novozaložených Spoločností priateľov Oravy a Spiša. Keď niekto buduje dom, začína od základov a končí strechou. V prípade spomínaných „publicistov“ je to opačne. Dúfam, že im na tie

vykumštané teórie nikto rozumne nenaletí. Veď vylepšovanie dejín, presnejšie povedané ich falšovanie, bolo priznačné pre komunistický režim.

Zatial však je, žiaľ, tak, ako je. Akiste uplynie ešte veľa rokov, kym sa dočkáme objektivity. Keď sa v našom prostredí uskutoční nejaké pekné kultúrne podujatia, masmediá o tom mlčia, aby sa nemuseli zmieniť o niečom užitočnom, čo sa zrodilo v národnostnej menšine. Ale keď sa Jurgovčania začali oprávnenie dožadovať slovenských bohoslužieb, tlač to hneď rozdúchala, že vraj rušia pokoj. No keď o niečo skôr po jubilejných oslavách našej Spoločnosti v Nedeci akýsi provokatér zničil v tejto obci dvojjazyčné tabule, nenašiel sa ani jeden denník či časopis, ktorý by odsúdil tento vandalský čin. A tak by sa dalo vyaratúvať donekonečna.

Podľa mňa čoraz viac sa vzmáha vlna nacionálizmu. Neviem však pochopiť, prečo sa to deje práve teraz, keď budujeme demokraciu a spejeme k slobodnej, zjednotenej Európe, keď sa toto hovorí o tolerancii a ľudských právach, keď celý svet odsudzuje národnostný útlak. Veď aj pápež Ján Pavol II. vo svojom posolstve k Dňu mieru povedal, že nebude zachovaný pokoj v tej krajine, v ktorej národnostné menšiny nemajú zaistené svoje práva.

A.B.

JÁN KOSTRA

Ako to slnko

Ako to slnko na predjari
ked' demontuje po chotári
ľadový krunier dlhej zimy —
myšlienka tvoja ide svetom
a presvecuje temné kúty.

Človek si narovnáva údy,
ten chrbát veľmi uťahany...
Rodáci moji dobre znali,
jak ľadiv bolia, ruky ſpejú
pod bremenami centovými,
ked' märne vzpieráš beznádeju,
bremeno fažie ako vrecia,
a padáš v prach a poníženie
pred veľkomožným pánom zeme,
pred všemohúcim na nebesiach.

Čože je jeden ľudský život
oproti vekom, ktoré boli
pod krivkou nevádzových holi,
ked' padal súmrak na dediny,
na presýpacie cintoriny,
kde jedna vlna druhú rodí
a zrodom svojím zatarasi
dovidieť ďalej ako po hrob,
z tých dolín clivej, horkej krásy?

A predsa jeden ľudský život
obsiahol deje na prelome,
ked' zrodilo sa z hmlovín clív
pre ēre podenkových komét
planéte Zemi tvoje slnce.

Ako to verné na predjari,
čo demontuje po chotári
ľadový krunier dlhej zimy
a uvoľňuje život rastlín —
ty, myšlienka, si slnkom, ktoré
robotné ruky zdvihli hore,
aby krúžilo po prieštore,
kde človek peňha svoje deti.

(ÚRYVOK)

Pavliky v Repiskách z zimnou spánku (Foto: J. Pivočarčík)

DONÁT ŠAJNER

Věřím

A já život, vždycky jen život,
pro každou hroudu hlasuji, aby žila.
Do každé žilky krev, pro každou trávu jas,
pro slova křídla, aby se letu odvázila.

A věřit zrnu za klas a větru, že vodu čerí.
Já život, vždycky jen život něst.
pro kořinek aspoň krůpěj rosý,
aby den rozsvítila a mohla kvést.

Co bude čekat pád, ať dozrálo,
ať smrt zbůhdarma a cize.
Já život, vždycky jen život.
A věřím-li, pak věčně jara míze.

SLOVNÍK ŽIVOTA (190)

ZLOMKY

Zlomkový výraz pol (jednoduchý i zložený) je nesklonný. Napr.: pol litra, k pol litru, po pol litri, s pol litrom. Podobne: tri a pol litra mlieka, z tri a pol litra mlieka, k tri a pol litru mlieka, po tri a pol litri mlieka, s tri a pol litrom mlieka. Nesklonné sú i výrazy pol druha, pol treťa, pol štvrtka, pol piata atď. Napr.: pol druhu litra vody, kupujem po pol druhu litri mlieka, po pol piata metri, s pol štvrtka litrom (metrom) a pod.

Zlomkové výrazy sa viažu s podstatným menom v 2. p. jedn. čísla. Napr.: pol (tri a pol, pol druhu, štvrt, tri štvrti) litra (kila), tri a pol hodiny, tridsaťpäť a pol percenta. Podobne: tri a pol milióna, tri a pol miliardy. Ale: dva a pol sto, dva a pol tisíc, pol druhu sto, pol druhu tisíc.

POESKY

na poczekaniu
napocząć
na podorędziu
napodrózować się
napoić
na poły
napominać
napompować
napomstować się
napomykać

SLOVENSKY

na počkanie
začať
po ruke
nacestovať sa
napojiť
napoly
napomínať
napumpovať
nazlořečiť sa
podotýkať

ČESKY

na počkání
začít
po ruce,
nacestovat se
napojit
na půl
napomínat
napumpovat
nazlořečit se
podotýkat

napomknúť
napoprek
napotny
napotykać
napotkać
napowietrzny
statek napowietrzny
kolejka napowietrzna
linia napowietrzna
na powrót
na pozór
napój
maraton
maratończyk
maratoński
bieg maratoński
ma-
razm
marcepan
marchew
marchewka
marchia
marchwiany
Marcin
marcowy
marcowa pogoda
marcowač
margaryna
margarytka

zmieniť sa
naprieč, naprieč
vyvolávajúci potenie
stretávať
stretnúť
vzduchový
vzducholod'
visutá lanová dráha
vonkajšie vedenie
nazad, naspäť
zdánlivō
nápoj
maratón
maratónec
maratónsky
maratónsky beh
marazmus, zoslabnutie vekom
marcipán
mrkva
mrkvička
marka, markgróstvo
mrkvový
Martin
marcový
aprílové počasie
honíť sa (o mačkách)
margarín
sedmokráska

zmínit se
napříč
vyvolávající pocení
potkávat
potkat
vzdušný
vzducholod'
visutá lanová dráha
venkovní vedení
nazpět
zdánlivě
nápoj
maratón
maratónec
maratónsky
maratónský běh
marasmus,
sešlost věkem
marcipán
mrkve
mrkvíčka
mrkvový
Martin
březnový
marka, markrabství
aprílové počasí
mroucat se
margarín
sedmikráska

MATEJ ANDRÁŠ

K dejinám mad'arizácie Slovákov

(3)

DOKONČENIE Z ČÍSLA 1/91

b) občania maďarskej národnosti, ktorí sa presídliili do Maďarska na miesta Slovákov, prispievali k pomaďarčeniu tých Slovákov, ktorí sa neodhodlali prestať do ČSR a ostali v Maďarsku.

c) Slováci, prestaňovaní z Maďarska, sa zväčša dostali do českého polhraničia a pre slovenský národ sa tým stratili. Ďalej, mnohí z presídlencov sa potom na Slovensku prihlásili k maďarskej národnosti — najmä z radov inteligencie — lebo ako takí malí výhodnejšie životné podmienky v období boja proti „slovenským buržoáznym nacionalistom“. Spomeniem za všetkých básnika Dezidera Monoszloya, redaktora Duseka...

d) Maďarská vláda získala vhodnú zámenku tvrdiť, že po výmene obyvateľstva Slováci z Maďarska odišli. A tak z viac ako 600-tisíc Slovákov, ktorí ostali v rámci maďarského štátu po roku 1918, za tých vyše sedemdesiat rokov ich veľa neostalo, no nie v dôsledku výmeny obyvateľstva, ale v dôsledku plánovitej, sústavnej a cieľavedomej asimilačnej maďarizačnej politiky.

Obdobie od päťdesiatych rokov, keď sa moci v Česko-Slovensku uchopila KSC, reprezentovaná na Slovensku najmä Viljamom Širokým, známym svojim maďarským cítením, a Karolom Bacíkom, podébradským rodákom, bolo poznačené systematickým potieraním slovenského cítenia našich ľudí. Vladimír Mináč to raz charakterizoval slovami, že podozrivý bol už aj ten, kto hovoril spisovne po slovensky. Od oslobodenia uplynulo len 10 rokov a bola zrušená ústava z roku 1946, zakotvujúca sice oklieštenú, ale predsa istú samosprávu, zaručujúcu národné práva Slovákom a bola prijatá nová, proklamujúca vybudovanie socialismu v Česko-Slovenskej socialistickej republike. Zmizli aj tie posledné formálne zvyšky slovenskej samosprávy. A aj federácia z roku 1968, ktorá pôvodne zaviedla aj štátne občianstvo oddeľené v oboch republikách, bola potom veľmi rýchlo a dôsledne oklieštená, alebo obrúsená, ako sa zvykne hovoriť, takže to bola nová fasáda pre starý centralistický obsah, len s tým rozdielom, že prvorúhym činiteľom bol Gustáv Husák, usilovne sa učiaci po česky, a druhový Vasil Biľak, ktorý si vytvoril svoj vlastný jazyk.

Maďarská ireditistická práca na južnom Slovensku pokračovala za celých tých štyridsať rokov výtrvalo ďalej. Maďarskí ireditisti pritom pracovali a pracujú veľmi premyslene a využívajú dôsledne tie možnosti, ktoré im ponúka práve panujúci spoločenský poriadok. Za totality to bol proletársky internacionálizmus (proti slovenskému buržoázemu nacionalizmu), teraz sú to demokratické ľudskej práva (zasa proti slovenskému nacionalizmu).

Ako vyzerajú tieto ireditistické metódy a hlásené myšlienky, môžeme si demonštrovať aj na prípade RNDr. Miklósa Duraya, teraz poslanca Federálneho zhromaždenia ČSFR za Spolužitie:

Miklós Duray sa aktívne zapája do protislovenskej kampane a pracuje najmä v zahraničných, alebo prostredníctvom zahraničných informačných médií. Tak v roku 1983 vydáva v New Yorku životopisnú esej "Kutyašorító (Psi obojok). Pokračovanie vyšlo u

toho istého vydavateľa PUSKY v New Yorku v roku 1989. Toto vydavateľstvo vydalo aj iné publikácie M. Duraya, ktoré už roky kolujú po Juhoslovenských obciach a mestách a otravujú spolunažívanie občanov slovenskej a maďarskej národnosti, ktorí tam žijú...

Pre túto činnosť na začiatku osemdesiatych rokov bol vo vyšetrovacej väzbe a mal byť súdený. Súd sa nekonal pre protesty svetovej verejnosti a proti jeho odsúdeniu sa postavili aj členovia Charty 77. Boli tej mienky, že nikto nemá byť za svoje názory — nie za činnosť — súdený. Po 17. novembri bol kooptovaný do Federálneho národného zhromaždenia za Maďarsku nezávislú iniciatívu cestou Verejnosi proti násiliu a poslanecký mandát získal aj vo voľbách 8. júna 1990 za hnutie Spolužitie...

Aké názory zastáva pán RNDr. Duraj Miklós? Napríklad MUDr. Martin Kvetko, predsedu Demokratickej strany, uverejnili v dennej tlači (Večerník, 13.8.1990), túto zaujímavú informáciu:

„S RNDr. Durayom som sa stretol v New Yorku ešte pred novembrovou revolúciou. Zámerne som ho vyhľadal. Mali sme asi dvojodinový rozhovor, v ktorom sa netajil svojimi názormi na dianie v stredoeurópskom priestore. V prvom rade mi povedal, že republika Česko-Slovensko nebude, prestane platit Jaltašká dohoda, potom Trianonská zmluva, čím sa otvoria možnosti nového územného riešenia Európy. Vraj Česi ukradli Slovensko Maďarom a tým Maďari stratili treťinu obyvateľstva a tri štvrtiny územia. Duray mylné a naivne predpokladal, že v novej spoločenskej situácii sa Slováci prihlásia k Maďarom...“

Co sa týka Maďarska a Slovenska“, pokračuje Dr. Kvetko, „stanoviská maďarskej strany nie sú pre nás dosť uspokojivé. Mal som nedávno milú dámsku návštěvu z Maďarska. Medzi rečou priznala, že u južných susedov ešte stále panuje „starý duch“, t.j. Veľké Maďarsko bez slovenských nárokov, s tým, že by sme sa mali vrátiť do starej uhorské koncepcie. Na nižšom toku Dunaja teda uvažujú ešte stále o vplyve maďarského živlu a asimilačného vplyvu smerom na sever.“

A ako sa diva Dr. Miklos Duray na Slovákov a na spoluprácu slovensko-maďarskú? Nuž aj takto:

„Ich protimadarské nepriateľstvo prejavovalo sa nielen na živelnej a primitívnej úrovni pudovým výbuchom protimadarských nálad, ale už aj ako oficiálne vyhlásený program na pôde Matice slovenskej, tradičnej záštity slovenského nacionalizmu. VYDOLOVALI SLOVENSKÉ KRIVDY Z DÔB MONARCHIE A OZIVILI FALOŠNÉ TEÓRIE, HLASAJÚCE SÚSTAVNÉ OHROZENIE SLOVÁKOV... V roku 1968 som k spolupráci Csemadoku a Matice slovenskej zaujal takéto stanovisko: medzi Csemadokom a Maticou slovenskou môže nastáť spolupráca len vtedy, keď Matica uzná kolektívne práva čs. Maďarov a nebude poukazovať na to, že na južnom Slovensku Maďari utláčajú Slovákov... V zásade som nesúhlasil so spoluprácou Csemadoku s Maticou, pretože podľa môjho názoru Matica utvorením česko-slovenského štátu v roku 1918 stratila svoje odôvodnenie jestvovať... Je pravda, že Matice v roku 1875 Maďari zavreli pre šírenie

panslavskej ideológie, ale vtedajšie uzavretie nie je dôvodom na to, aby za každú cenu národné myšlienky boli rozširované spôsobom minuleho storčia. Totiž, keď starostlivosť o rozvoj kultúry prebral štát, Matica ako spolková a spoločenská organizácia sa stala zbytočná. Značí duplicitu... Teda Matica je na území Slovenska anachronizmom, služiacim len na spolčovanie pre bývalú Hlinkovu stranu a dávnu Slovenskú ligu protimadarsky zmýšľajúcich Slovákov, hľasajúcich fašistickej idey...“

Tieto slová ani veľmi nepotrebuju komentár, pomyslia si mnohí Slováci. Vedľa, ktoré Maďari požívajú na Slovensku, hovoria samy za seba vo všetkých oblastiach spoločenského života. Napríklad vzrast počtu obyvateľstva maďarskej národnosti v Česko-Slovensku je oveľa vyšší ako v Maďarsku (proporcionalne), sústava školských a kultúrnych zariadení je tiež — ak to berieme proporcionalne — na vyšej úrovni ako by zodpovedalo početnému stavu maďarskej menšiny na Slovensku, pričom ustanovenie dochádzania k pomaďarčeniu Slovákov — na Slovensku! Všeobecne známa je tiež skutočnosť, že mnohí šovinisticky naladení čs. Maďari odmietajú hovoriť so slovenským, dochádzajú k diskriminácii Slovákov v mnohých obciach a mestách južného Slovenska. Slováci sú vystavení narodenostným šikanám a prepúštaniu zo zamestnania len preto, že sú uvedomeli Slováci, ako o tom píše napríklad Jerguš Ferko v článku „Berufsverbot na južnom Slovensku“, Práca, 18.8.1990.

No tito slovenskí spolurodáci, ktorí si myslia, že tieto fakty hovoria samy za seba, nepozajmú perfidnosť dlhodoboplánovanej protislovenskej propagáčnej aktivity mimo hranice ČSFR, ktorá sa prejavuje v masmédiách od Viedne počínajúc a povedzme — v New Yorku končiac.

Uvediem príklad z roku 1984, keď koncom novembra viedenský rozhlas na prvom programi vysielal v rámci poludňajšej hodinovej relácie dlhý blok dezinformujúci rakúskej verejnosti — a tak cez rakúsky rozhlas demokratický západ — o tom, že na Slovensku sa pracuje na likvidácii 500 maďarských menšinových škôl, ktoré sa majú poslovenčiť. Hoci odvtedy uplynulo už takmer šesť rokov, zo slovenskej strany sa proti tejto lízvej informácií neurobilo nič. Vtedy — ak sa nemýlim — išlo o to, že sa slovenské školské orgány nesmelo zaoberali myšlienkovou, aby sa žiaci maďarskej národnosti naučili vo svojich maďarských školách na Slovensku aspoň toľko po slovensky, aby neboli izolovaní do diania v tomto štáte v ktorom žijú a aby mohli bez ťažkosti vykonávať prácu, pre ktorú v maďarskej škole získajú odbornú kvalifikáciu. Viete si predstaviť takúto situáciu v Maďarskej republike na škole, ktorú navštievujú deti slovenskej národnosti? Nemôže si nič také predstaviť, lebo v Maďarsku sa za slovenskú školu vydáva taká, na ktorej sa všetky predmety vyučujú po maďarsky a jazyk slovenský sa vyučuje ako nepovinný predmet!

Co povedať na záver? Obrana ľudských a národných práv je povinnosťou každého národa, daného mu prírodu. Musí na to voliť metódy a prostredky, ktoré sú primerané. A bolo by načas, aby aj na maďarskej strane konečne pochopili, že ich sused na severe sa volá slovenský národ a neurážali ho všeobecnými náhľadkami typu „totok“ „cschék“. Aby prestali fixovať a informovať pravdivo predovšetkým svoju verejnosť o tomto slovenskom národe, s ktorým ich osud spojil, či už v spoločnom štáte od 11. storočia, alebo teraz od r. 1918 im prichodí žiť ako susedia v dvoch štátoch. Kým neodstránia zo svojich učebník a propagandy legendy o bielom koňovi a kantári až po „cudzích hostoch“ pri „maďarskom stole“, nedôjde k plnej zhode. A mali by začať predovšetkým od výchovy v školách. A aj Slováci by sa mali pozrieť, čo sa to učia za historiou v maďarských školách na Slovensku. Treba utvoriť dôstojnú platformu pre spolužitie oboch národov. Až sa stane a aj orgány s inštitúciami Slovenskej republiky si budú vykonávať zodpovedné svoje povinnosti, nebude potrebná ani Matica slovenská, ako strážkyňa národných práv slovenských vo vnútri štátu i v zahraničí...

PANNA MÁRIA V TURZOVKE

Prvého júna 1958 šiel Matúš Lašut, hájnik z Turzovky, na pochôdzku okolo hory Okrúhlej, pri chotárnej časti Živčovci. Bol akýsi nesvoj. Je nedela, pomysiel si. Sviatok Najsvätejšej Trojice. V ruke mal kvety, aby ich pred modlitbou položil pod obraz Matky ustavičnej pomoci zavesený na starej borovici. Pretože bolo po daždi, hľadal kamenný, na ktorý by si mohol klaknúť. Pomodli sa Otčenáš a Zdrovas... Modlitbu však nedokončil. Bolo deväť hodín. Vlavo od starej borovice uvidel zrazu krátke záblesk. Pred ním stila Panna Mária oblečená do bieleho šatu prepásaného modrou stuhou. Z hlavy jej splýval dlhý živoj. V ruke držala ruženec... Tvár mala mierne oválnu, bielučkú...

Od roku 1930 zaznamenáva rímskokatolícka cirkev vo svete okolo 200 zjavení Panny Márie, ale v priebehu takmer dvesto rokov potvrdila pravosť iba v štrnástich prípadoch. Medzi najvýznamnejšie takisto miesta patria francúzske Lurdy, portugalská Fatima, Guadelupa v Mexiku, či Čenstochová v Poľsku. Zjavenia v juhoslovanskom Medždugori a v Turzovke rímska kúria zatiaľ nepotvrdila, hoci obe tieto miesta navštievujú tisíce pútnikov, ktorí veria, že im Panna Mária v ich trápeniach a bolestiach pomôže. Tí, s ktorými sme sa stretli v Turzovke, nám potvrdili, že ten a ten sa naozaj uzdravil. Aj z rakoviny.

MATÚŠ LAŠUT

Privítal nás dobrosrdečný drobný pán, opretý o palicu. Vrávím si, pán Lašut sotva pôjde s nami tri kilometre do vrška, až na miesto, kde sa mu Panna Mária zjavila po prvý raz. Lenže sa mylím.

Narodil sa roku 1916 vo Vysokej, Semetessi. Je z deviatich súrodencov. Matka mu zomrela, keď mal štyri a pol roka. Čím sa v živote zamestnával? Zasmial sa: — Bol som baník, drevorubač, elektrikár, hodinár, zámočník, cestár, murár, tesár, betonár, hájnik...

Ked' narukoval na vojenčinu, zakrátko ho poslali domov. Lekársky nález: silná rakovina pľúc... Predpovedali mu už len párok rokov. Ale on sa aj oženil, dožil sa vysokého veku a je otcom troch dcér.

Žil, vráví, chudobne, čestne a zbožne. Pohol, kde mohol. Ti, čo ho poznajú, povedia o pánu Lašutovi len to najlepšie. Neďajú a hoci sme ho nahovárali aspoň na jednu borovičku, rázne odmietol.

— Žiadem alkohol nepijem!

Vzdali sme sa.

Cestou nám rozprával, ako šiel toho prvého júna 1958 do hory a ako sa mu zjavila Panna Mária.

— Padol som pred ňou na tvár. Ked' som sa opäť podivil pred seba, po ľavej strane zjavenia bola vytrhnutá tráva. V jamke ležal biely ruženec. Vzal som ho do ruky a začal sa modliť, hoci som túto modlitbu predtým nevedel.

Cestou z hory mu všetko, čo práve zažil, prebiehalo znova myslou, akoby sedel v kine.

— Srdce bolo ochotné uveriť, no rozum sa mi vzpieral. Doma som mal dvoje rozobratých hodín. Ak ich opravím, vrávím si, asi nebudem pomiatnuty...

Opravil ich.

Pánu Lašutovi sa Panna Mária zjavila ešte niekoľko ráz. Naposledy 14. augusta 1958.

BEZPEČNOSŤ ZASAHUJE

O zjavení nikomu nerozprával. Bál sa, že ho ľudia nepochopia. Ešte väčší strach mal z Verejnej bezpečnosti a vyšetrovateľov. Nemal najlepšie zdravie a do väzenia sa nikomu nechce.

Siedmeho septembra 1958 bola nedela a v Turzovke birmovka. Pán Lašut šiel na svätú omšu ešte pred birmovkou.

P. Mária — detail z oltára

mramorových tabuľiek s vdakou Panne Márii za pomoc. Podobné tabuľky sú aj na okolitých stromoch.

Pri zázračnom pramene čakali ľudia s dežíonmi, bandaskami a flašami. Prišli až od Košíc, Ostravy, Žiliny. Aj oni potvrdzujú: voda už mnohým pomohla.

Pán Lašut kráčal do kopca i z kopca sviežo. Akoby mal o polovicu rokov menej.

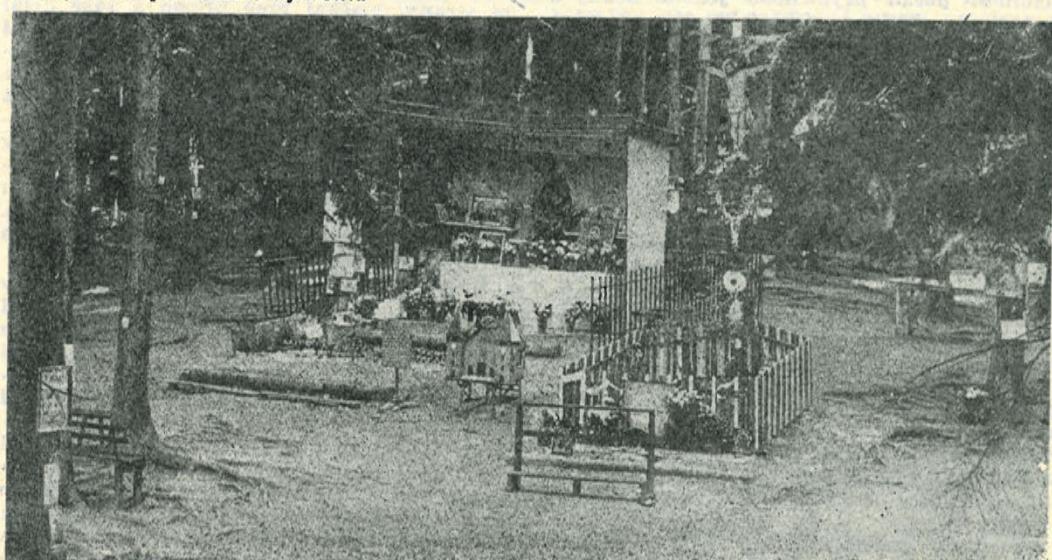
— Stratili sa mi všetky choroby. Hovorí sa, že ma budú rehabilitovať...

Koncom júla minulého roku navštívili Turzovku predstaviteľ cirkev z Vatikánu. Aj pán biskup Hnilica prišiel. Cirkev si však takého prípadu dlho a veľmi dôkladne preveruje. Tak sa ani biskupský úrad v Nitre, kam Kysuce, Turzovka patria, k prípadu zatiaľ nevyjadril. Informácie pre pútnikov sa tlačili alebo rozmnzovali v Rakúsku.

Aj tak je však Turzovka už výše tridsať rokov pútnickým miestom. Tridsať rokov je v živote človeka dosť dlhy čas, ale v cirkevnej časomiere len chvíľa. Či raz Turzovku oficiálne vyhlásia za pútnické miesto — zatiaľ neviem. Tisíce ľudí, ktorí do Turzovky prichádzajú, sú však presvedčené, že tam kráčajú po svätej slovenskej zemi.

LACO ZRUBEC
Život č. 50/1990

Poľný oltár pri mieste zjavenia

Karel Poláček

Bylo nás pět (14)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Když to Pepek Zilvar zapíval, nastalo na všechny stranách velké divení, hlavou kývání, krkem vrtání, rukama mávání a značné křičení, a pan maharadža pravil Zilvarovi: „Vidím, že máš dobrou hlavu, pročež se ve světě neztratíš“ a všichni ministři, šlechtici, věvodové a radové a knížata, jakož i starostové a baroni taky pravili, že Zilvar má dobrou hlavu. A my, hoši, jsme byli velmi hrđi a radovali jsme se, že Pepek toho dědka tak převezl a křičeli jsme Sláva! a nazdar! Eva taky křičela a princezna křičela ze všech nejvíce.

Ale Zilvar neříkal nic a kouřil cikáro, nevšimal si, co se kolem něho dělo a koukal se na princeznu, princezna se koukala na něho a koukali se na sebe oba dva.

Pan maharadža povstal z trůnu, zdvihl ruku zvolna a dosti vysoko a pravil mocným hlasem: „Kteří jste přišli, můžete si zase jít domů, jelikož slyšení jest skončeno.“ Pročež všecko panstvo, co tam bylo, se sebral, vseďlo na koně a rozjelo se do svých domovů. My, hoši a Eva, jsme šli také pryč a po cestě jsme si povídali, že Zilvar je pašák, jelikož toho pána, co má ty vousy, ohromně probodl.

V paláci zůstal jenom pan maharadža s panou maharánou a Zilvar z chudobince s královskou princeznou. Pili káfe a mluvili řeči a nejvíce mluvila paní maharánou, že je ráda, že to tak dopadlo, a ještě pravila: „Holka své vzdělání má a bez krejcaru nebude, a co máme, do hrobu si nevezmeme.“

Brzy pak v celé indické zemi se roznesla věst, že královská princezna si bude brát Zilvara z chudobince a že bude slavná veselka. Povídali si o tom lidé u kupce, námořníci na lodích, cestující ve vlaku, úředníci v kancelářích, zednici na stavbách, švadleny v šití, dítky ve školách i sbor učitelský, havíři v dolech a východni, kdož měli ústa k mluvení. Psalo se taky o tom v novinách. Taky se mluvilo o tom, že pan maharadža už je na vládnutí starý a že to Pepek Zilvar vezme za něho, což jest pro poddané velká výhoda, jelikož pod Zilvarovou vládou budou rozkvětát vědy a umění, jakož i průmysl a obchod. Neboť Zilvar z chudobince má prý otevřenou hlavu a ve všem se vyzná.

Já jsem dluho přemýšlel, jaké to bude, až Zilvar bude sedět na trůně a jak mu bude slušet královská koruna a jestli bude vládnout porád pryč nebo jenom někdy a jináč bude chodit s námi jako dřív. A když jsem oči otevřel, tak jsem hned poznal, že je středa, protože na rynku kvičela čunata, husy kýchaly ga-ga-ga, kvokaly slepice, lidé mluvili a říčeli koně. Jelikož ve středu jest u nás vždycky trh a v krámě bylo mnoho lidí. A krásně svítilo slunce a po stěnách běhala zlatá prasátka, já bysem si je chtěl chytit a zavrtit je do krabičky, abysem je tam měl.

A já jsem zavolal slabým hlasem: „Kristýno, podej mně papír, pero a inkoust.“

Kristýna přišla a prý, nač to potřebuju.

Já jsem pravil: „Neptej se moc a honem přines. Já musím za Zilvara napsat omluvku, že nemůže přijít do školy.“

Ona se ptala proč? a já jsem odvětil: „Jelikož se bude ženit a nechce mít skrz to neomluvené hodiny.“

Tu Kristýnu popadl smich a strkal s ní z kouta do kouta a ona se chytla za roh stolu a řvala: „Achich, áchich, to bude moje smrt.“

„Cemu se směješ, Rampepurdo rampepurdácká?“ tázal jsem se nevrlym hlasem, „Kdy-

bys raději místo toho áchich mně přinesla věci na psaní, abysem to napsal.“

Ona nic neodpověděla a běžela do krámu. Za chvíliku přišel tatínek a ptal se, jak je to s tou omluvenkou. Já jsem mu všecko vypověděl a pravil jsem, že Pepek je pašák ze všech největší. A on se bojí, že bude mít neomluvené hodiny, jelikož se musí ženit. A všecko jsem to tatínkovi vypravoval, nic jsem nevymechal.

Tatínek mne vyslechl a usmál se tak široce, že jeden knír mu šel k pravému, druhý pak k levému uchu a pravil: „Tak Zilvar bude mít veselku. To je pro mne novina. To se podivejme na toho kujóna. A pořád že nic. Ale, holenu, já nevím, jestli ho pan učitel omluví. To snad ani nesmí být, aby žák kvůli ženěni zanedbal školní docházku. No, budíž. Naše starost to není. Áť si to s ním spraví starý Zilvar.“

„Ví už pan Zilvar, že se Pepek bude ženit?“ tázal jsem se.

„To tedy, jaksi, aby se tak řeklo, nevím,“ odvětil tatínek.

„Co tomu asi řekne, až se to doví?“

„Kdopak to může vědět, hochu? On ten starý Zilvar je kolikrát moc divný.“

Tak jsme mluvili a pak přišla maminka a taky mluvila a taky jsme mluvili všechni tři a já jsem se chlubil, jak je Pepek Zilvar chytrý, jak uholí všechny hádanky, ani se nerozmýšlel a jak všechni lidé koukali a byli z toho vyjeveni a tatínek pravil: „Copak o ty věci, u nás v Čechách jsou lidé náramně šikovní, ze všeho mají pojem a ve všem se vyznají, nikdo se jim nemůže postavit, což jest všecky dokázáno.“

A maminka pravila: „Tak už dost těch řečí, jelikož Petříček si potřebuje trochu odpocínout. A copak se ta Kristýna v kuchyni porád směje?“

„Viš, maminko-jedináčka,“ pravil jsem, „já jsem ji vypravoval o Zilvarovi, jak se má ženit. A přece viš, co je to za národ tyhle ženské. Jak slyší o svarbě, tak se dají bud do bréče nebo se chechtají jako blázni.“

Tatínek se strašlivě zasmál a pravil: „Ten to prokoukl.“

A maminka mne pohladila a pravila: „Ty jseš můj rozumbrada, ale teď si trochu zdřímní, abys byl chlapík.“

Potom se mně jaksi zdálo, jako by přišel pan doktor a šla z něho ta latinská vůně. On mne popadl a zase mne obracel na všechny strany, mačkal mně břicho a zase dělal „hm, hm“, a zase mne obrátil a zase dělal „hm, hm“ a měl takové studené uši a pořád něco mluvil a tatínek taky mluvil a maminka se na ně koukala, jak mluví. A já jsem pana doktora od sebe odstrkoval, jelikož jsem byl netrpělivý, abysem byl zase v Indii a to jsem věděl, že tam nemůžu, dokud je tu pan doktor a tak jsem pravil: „Jděte pryč!“ a dělal jsem, jako bysem spal. Oni začali šepstat „šíšli-myšli“ a po špičkách šli pryč.

A já jsem se schoulil v peřinách a brzy jsem viděl, že neležím v žádné posteli, to si tak jenom jiní myslili, ale já jsem dobré věděl, že postel je vlastně letoun o tisíci koňských silách, a když naši vyprovázeli panu doktora, tak jsem spustil motor, načež jsem stiskl výškové kormidlo a letoun se pomalu odlepil od země a já jsem vyletěl nad střechu našeho baráku. Několikrát jsem zakroužil nad naším městem a viděl jsem všecky domy a viděl jsem též školu a byla malinká jako maminčina krabice na štíti a viděl jsem náměstí, kde stál pan polecaj-

Letovský a jel Bejvalův nábytkový vůz a já jsem poznal Jakuba, jak vedl koně a viděl jsem Habrovou a plivl jsem dolů, aby to padlo na nepřitele a on měl děsného vzteka. A letěl jsem stále výš a výš a naše město byli docela malilink a pak jsem namířil na jih.

V Indii už na mne hoši čekali a Eva také čekala a pravila, že je mnoho klepů, které se přihodily v královském zámku a Bejval se mne tázal, kde jsem se tak dlouho coural a já jsem odvětil: „Musil jsem se přejet podivat k našim, to je marné.“ Jumbo mě také očekával a pravil, že se mu po mně stýskalo a že nýčko chodí s partou slonů a že jsou to sami prima kluci. Jirsák se mne ptal, jestli jsem viděl jeho tatínka a maminky a já jsem pravil, že neviděl, jelikož jsem měl málo času a Jirsák pravil: „To je škoda, mohl's tam zaskočit, abych věděl, co a jak.“ Eda Kemlinková pravila, že bysme měli jít hněd do maharadžova zámku, takže se dějí věci. Tak jsme se hnědky tam sli podivat.

Opravdu, v královském paláci bylo živo a všecko to litalo sem a tam. Nejvíce se dělo v kuchyni, jelikož tam chystali hostinu k svarbě. Bylo tam množství opic a ty všechny měly plné ruce a nohy práce. Také jiná zvířata tam byla a všechna se nečím zaměstnávala. Jeden slon točil mlýnem na maso, aby byly karbanátky a jiný slon měl kávový mlýnek mezi koleny a chobotem mlel kávu. Malinká opička škubala drůbež, jiná čistila zeleninu a opět jiná loupala brambory. Veliký had, jménem krajský tygrovitá válel těsto, aby byl závin a dva papouškové přebírali hráčky. Zrzavý kkcour, podobný našemu Honzovi, šlehal sníh a vůbec nic nemlsal. Tomu jsem se divil, jelikož náš Honza by všechno sežral a tatínek by po něm hodil botou, jelikož Honza všechno chce mít. Medvěd štípal dříví, pes michal jišku a všecko se mělo k čilé práci. Starý tygr přebíral rozinky a jiný tygr krájel nudle. Vonělo tu kořením, vanilkou a čokoládou. Opičky házely talíři, kastroly a hrnčí sem a tam, ale nic nerozbily. Jenom starý, vážný orangutan nic nedělal, jenom ke všemu čuchal a všechno ochutnával. Měl bílou zástěru a vysokou čepici na hlavě, jelikož byl vrchní kuchař.

Eva mne tahala za kabát a šeptala mně, abych se šel podivat do pokoje, že mně ukáže ty klepy, jelikož v pokoji seděly švadleny a šily princezně svatební šaty, ale já jsem pravil, že mě ty klepy nebaví a ostatní hoši také pravili, že je ty klepy nebaví, a Eva pravila, že se nám diví, jelikož ty šaty budou z těžkého hedvábí a jenom na vlečku spotřebují deset metrů látky.

Ale my jsem šli raději na zahrádku, on se tam procházel Pepek Zilvar a měl nový oblétek, voněl kolinskou vodou, vlasys měl namazané pomádou, na hlavě novou bouřku. Švihal hůlkou, chodil pomalu a tvářil se ctnostně. Když nás spatřil, dotkl se hůlkou klobouku a pravil velebným hlasem: „Vítám vás, chlapci, co je nového?“

My jsme s ním začali mluvit, ale on už nic více nemluvil, ale odvrátil se a opět se začal procházet a švihal hůlkou a prozpěvoval si: „La-la-la, caj-raj-raj.“

Bejval reptal, co si o sobě myslí a Eda Kemlinková pravila, že si nemusí o sobě tolik myslit a já jsem pravil, že si o sobě myslí Bůh ví co a aby si o sobě tolik nemyslil, tak Čenda Jirsák obrátil oční víčka a příšerně se na něho zašklebil.

Zilvar se zastavil, pokýval hlavou, zatvářil se hrdě a pravil pomalým hlasem: „To jsou mravy dnešní mládeže. Fi! Zdá se mi, že jste vyrostli v ratejně. Měli byste se stydět.“

Kemlink zařval na něho: „Pitomo!“ a palcem si zdvihl špičku nosu.

Zilvar pravil vážně: „Kdybys to nebyl ty, takbyst ti dal za to srazit hlavu, ale takhle se s tebou nebabím.“

„Já s tebou taky ne,“ pravil Kemlink a ještě pravil: „Však ty přilezeš, ženichu ženáčkáčá.“

Zilvar už neřekl nic, ale zapálil si cikáro a hrdě odcházel a my jsme pravili Kemlinkovi: „Správně jsi ho probodl, a my s ním už nebudešme chodit.“

Kresba: Empe

A já jsem ještě pravil: „Ať si chodí se svou princeznou.“

Pak jsme šli na kládu a hráli jsme si na pikolou, a Jumbo porád chtěl hrát s námi, tak jsme ho nechali. Byla to ohromná legrace, jelikož nikdy nikoho nenalezl a pročéž musel porád čmuchat a my jsme se mu smáli a on se zlobil.

Když se setmělo, tak jsme toho nechali a připlížili jsme se k oknu paláce a dívali jsme se do pokoje. Viděli jsme, jak Zilvar seděl vedle své princezny, tvářil se jako dospělý a jelikož kroutil a špulil pysky a zdvihal oboče, tak jsme poznali, že mluví pravopisně, aby se vidělo, jak je ctnostný. A pan maharadža s ním mluvil a paní maharadžová s ním taky mluvila a mluvili všechni.

Tak jsme šli od toho okna pryč a pravili jsme, že Zilvar není žádný pašák, jak jsme si myslili, ale docela obyčejný náfuka a vejtaha a že bysme mu to měli vykreslit, aby věděl.

Bejval pravil, že by měl na něho vynalezenou nějakou pomstu a my všechni jsme pravili: „Tak ji vynalezni“ a on pravil, že vynalezne, ale že o tom musí plně přemýšlet.

Již se přiblížil den svatby a nastal všude čilý ruch. Z celé říše, jakož i z cizích zemí se sjížděli močnáři a rozmanité panstvo, které bylo pozváno na svarbu. Ve městě to vyhlíželo jako o Božím těle, po ulicích prouily davy lidí, všude byly plno národa a děsná tlačenice. Domy byly okrášleny vlajkami, květinami a čerstvými haluzemi, něk-

teři natirali průčeli barvou, aby byly pěkné a domovníci zamětali chodník a tvářili se neobyčejně hrdě. A kam oko dohlédlo, o ničem se nemluvilo, jenom o tom, že královská princezna si bude brát Pepka Zivarového a že pan maharadža se nechal slyšet, že se nechá vidět. Pročéž byl každý žádostivý, jaká ta veselka bude.

I sešlo se všelijakého lidu do hlavního města, zvláště kolotoče, houpačky, skluzavky, střelnice, loutková divadla a jiní komedianti, také medáci a ti, co prodávají opékání burty a burské ořechy. Někteří prodávali perník, ale jiní ukazovali veverky v kleci, jak točí kolem. Mezi boudami se procházelo množství národa a na všech stranách hlučně vyvolávali, aby je bylo slyšet. My jsme tam také byli a užívali jsme světa, taky jsme stříleli do terčů s já jsem střílel ze všech nejlíp a vyhrál jsem porculánového pejska, zrcátko a notes s tužkou a táflíčku čokolády, tu jsem dal Evě a ona ji jedla. A na všech cestách, od náměstí až k pralessu stáli kolovrátkáři a hráli porád pryč a ostošest.

Nejlepší bylo to, že na jednom stromě v parku seděla banda opic a všecky byly oděny v stejnokroje a měly hudební nástroje a cvičily kousky, které měly vyhrávat k svarbě. Ten hudební spolek řídil starý opicák a měl cvikr a děsně mával taktovkou, aby opice silně hrály. Mně se porád zdálo, že ten kapelník je silně podobný panu Rektorysovi, co k němu chodíme do houslí, ale já jsem věděl, že to není žádný pan Rektorys, jelikož by to byla mejlka.

Při zkoušení hudebních kousků došlo jednou k velké výtržnosti. Jelikož několik opic se vplížilo do maharadžovy kredence a ukrajdo tam láhev kořauky. Tím pádem se opily, pak se pohádaly, nakonec popraly a jedna opice praštilla druhou kokosovým ořechem do hlavy, a ta praštěná se svalila a musila jit k lékaři a on jí to zavázal a ona pak musila ležet. Před tím troubila trombon a ten trombon byl také polámaný. Pročéž kapelník požádal Čenda Jirsáka, aby vypomohl, že dostane dobré zaplaceno a Čenda pravil: Proč ne! a foukal trombon.

Byl to podivný pohled, jak Čenda seděl s ostatními opicemi na větví a nadýmal tváře a foukal trombon. Lidi se na něho chodili dívat a ukazovali na něho prstem, my jsme se také chodili dívat a strašlivě jsme se tomu nasmáli a Čenda měl děsného vzteku, ale nemohl nic dělat, jelikož musil dávat pozor na kapelníka, aby nevypadl z taktu.

Když měl dlouhou přestávku, tak pravil k nám z větve dolů: „Koukejte, holomci, abyste na vás nemusil skočit se stromu dolů, já bysem vám roztrhl hubu od ucha k uchu, abyste mě nechali bejt. Já jsem v první řadě trombonista a hraju s každým. Když s opicemi, tak s opicemi, ja žádnou houbou nezkazím.“

A když tál opicí muzikantský spolek městem a hrál pochod Castoldo, tak všechni lidé se koukali a malé děti za námi utíkaly. Opice třískaly do velkého bubnu, ramplovaly na bubenek, foukaly do plechů a pískaly klády net. A Čenda s nimi také šel a radši se koukal do not, aby se nemusil koukat na lidi, jak se na něho koukají.

Spolek hudebníků přišel až na rynk a tam hráli veselé a smutné kousky a lidi při tom promenádovali. My, hoši, co spolu chodíme, jsme byli při tom a smáli jsme se tomu, Eva se také smála a Jumbo se taky smál a tak se rozveselil, že troubil na svůj rypák hluškou notou.

Hráli tak dlouho, až se od zámku ozval dlouhý zvuk vojenské trubky na znamení, že se počínají svatební obřady. Eva Slobodová děsně vykřikla: „Mankote mankoácká, veselka už se začíná a my přijdeme pozdě,“ a tálka mě za rukáv.

„Houby přijdeme pozdě,“ odvětil jsem hrdým hlasem, „máme dost času.“

Eva však pravila úzkostlivým hlasem: „Pak se budeme tlačit mezi lidmi a já třeba ani neuvídu, jak to snoubencům sluší.“

„Houby jim to sluší,“ odvětil jsem nevrým hlasem, „co by jim to slušelo?“

Eva však ne a ne dát pokoj a pravila: „Třeba jim to nesluší, ale já musím vidět,

jak jim to nesluší. Ach, Péto, nestújme tady, nelekujme, neotálejme, ale utíkejme, co hrdlo ráči.“

Co jsem měl dělat, když ona porád mořila a nenechala mne být? Tak jsem šel s ní k zámku, všechni hoši šli také k zámku a opice přestaly provozovat hudbu, pročež Čenda Jirsák se k nám přidal a šel taky k zámku a nesl si trombon. A když jsme šli, tak pravil, že jsme si to mohli nechat a že jsme si z něho nepotřebovali dělat šoufsky. Tázel jsem se ho nevinným hlasem, jaké šoufsky miní a on pravil: „Na příklad — jaké šoufsky: Když hudební spolek táhl ulici, který z vás vykřikl ma mně: Ty opiči muzikante?“

Pravil jsem, že to nikdo z nás nemohl být a tudiž, že to musil vykřiknout někdo docela jiný a Čenda pravil: „Máte štěstí, že jste to nebyli, jelikož bych musil někoho z vás přizabit.“

Pochybovali jsme, že by někoho z nás přizabil, ale Čenda pravil, že by to jistě udělal, protože když má vztek, tak je děsně zlý. Tak jsme rozmlouvali a porád jsme kráčeli, až jsme přišli ke královskému zámku a tam jsme spatřili, jak se řadil svatební průvod. Asi milion nebo sto slonů nebo ještě více, ani jsem to neuměl spočítat, stálo v dlouhatánské řadě. Na prvním slonu seděl strašlivě tlustý chlap, a na hlavě měl zlatý šíšák, co byl na něm chochol peří a mával šavli sem a tam, při čemž koulel očima a pod nosem měl vousy. To byl ten největší generál maharadžova vojska a měl na prsou vyznamenání, jelikož všecky nepřátele pobil.

Za tím generálem seděli na slonech ještě jiní generálové, ale byli generálové spíš obyčejnější, také neměli tolík vyznamenání, jelikož pobili jenom sem tam nějakého nepřítele, ale každý měl šavli, flintu nebo levovrér a dívali se hrdě. Někteří neměli docela, ale docela nic, Jenom otevřený deštník a tak si seděli, ale dívali se hrdě.

Uprostřed stál bílý slon s altánkem, co měl červené a zlaté záclonky. Jak foukal vítr, tak se ty záclonky oddělávaly a my jsme viděli princeznu, jak tam sedí. Vedle ní seděl nějaký pán, a to byl družba. A měl vysoký, lesklý cylindr a černý frak a modré podvláčky a na nohou červené bačkory. Tomu jsem se musil děsně smát, jelikož mně to bylo k smíchu a ukazoval jsem to Evě Slobodové, ale ona se koukala jenom na princeznu a porád pryč říkala: „Vzala na ty šaty ten nejlepší, nejštější atlas, to se vidí na první pohled,“ a porád mluvila o těch šatech a já jsem pravil, že mě to nebaví.

Eva se se mnou chtěla hádat, ale v tom vyvedli slona pana maharadži a to byl ten největší slon ze všech, ten nejkrásnější bílý slon a na hřbetě měl altánek ze zlatého a stříbrného mřížoví a na sifeše toho altánku byla korouhvíčka, která se točila podle toho, jak vítr do ní foukal. A hřbet slonův pokryval pest्रý koberec.

Když jsme se na to dívali, tak se na to Jumbo taky díval, on si vzal tu červenou čepičku, aby mu to slušelo a porád pryč se díval na toho maharadžova slona a oči s něm nespustil. Ptal jsem se ho, jak se mu to líbí, ale on potahoval nosem a něco si pro sebe mumlal. Káral jsem ho, že nemá potahovat nosem, ale že si má vzít kapesník, co si lidé pomyslí, ale on se najednou dal do bréče. Pravil jsem, že je to hanba, když takový velký slon brečí a co je mu vlastně k brečení a on odvětil, že si myslil, že bude taky pozvaný na veselku a že by také kráčel v průvodu, jelikož se na to těšil jako blázn.

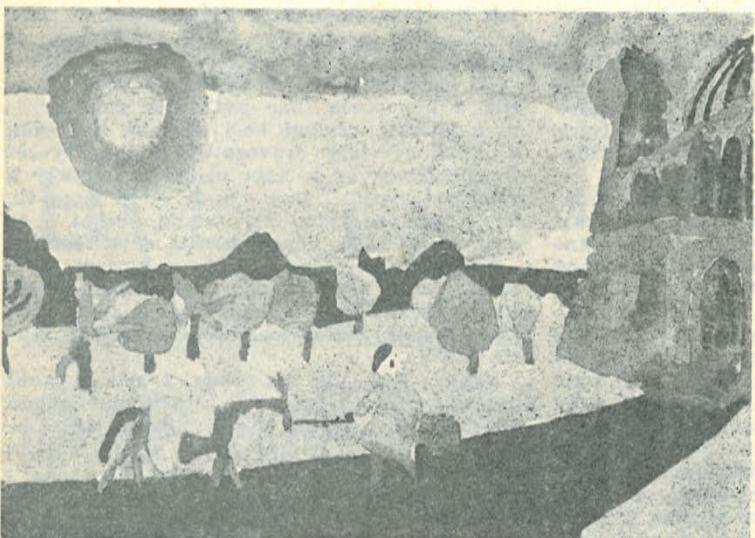
Pravil jsem, že my hoši, co spolu chodíme, jsme si taky myslili, že nás pozvou, koumu by napadlo, že nás vynechají, když se Pepek Zilvar žení, ale najednou nás nezná, dobré, dobré, my si to budeme pamatoval a ještě jsem pravil: „A už nebreč.“

Co jsem takto se slonem rozmlouval, ozvala se hudba silným hlasem a průvod se dal do pohybu. A zvony vyzváněly a děla bouchala, bylo plno děsného rámu a veškeré obyvatelstvo se koukalo, jak si to svařební průvod šíne do kostela.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

SÚŤAŽ KRESIEB '90 UZAVRETÁ

Bohačov návrat —
maľba Terézie
Gurnikovej (10 r.)
z Jurgova

Červená čiapočka — maľba Danky Cervasovej (7 r.) z Novej Belej

Srnček z doliny Roztoky — práca Emanuela Brzyzeka (14 r.) z Krempach

V lecembri minulého roka redakčná po-
rota uzavrela ďalší ročník našej tra-
dičnej súťaže kresieb, ktorej téma zne-
l MOJI HRDINOVIA. Dnes vám chceme podať
jej hlavných výhercov a aspoň krátko zhodnotiť
toto pekné umelecké podujatie.

Téma našej súťaže Moji hrdinovia sa nám zdala
byť dosť ľahká, ved' každý z nás má svojho ob-
ľubneného hrdinu napr. vo filmoch, ktorého rád sle-
duje a často sa snaží napodobňovať. V skutočnosti
nebolo to tak ľahko preniesť na papier. Viace-
rým účastníkom sa to podarilo a práve ich práce
boli najefektívnejšie a najpôsobivejšie; ich autori
získali vecné ceny.

Ked' sa zoznámite s výsledkami našej súťaže a
zoznamom výhercov ľahko zistite, že väčšinu od-
mien obdržali žiaci len z niekoľkých, stále sa opa-
kujúcich škôl. Nie je to náhoda. Skutočne žiaci
so Základnej škole v Krempachoch dali so seba
všetko (väčšina práci si zaslúžila ocenenie). Rov-
nakovo dobre si počívali i žiaci z Hornej a Dolnej
Zubrice, Privarovky a z Jurgova. Z týchto škôl
sme dostali najviac a najlepších práci. Je to ne-
pochybne vysledok veľmi dobrej a serióznej prá-
ce učiteľov výtvarnej výchovy. Na druhej strane
sme mali školy, ktoré nezískali žiadne ocenenie.
Konštatujeme to s poľutovaním, lebo nám záleží
na tom, aby žiaci každej školy dostali čo naj-
viac odmien. Oproti minulým rokom boli tentoraz
lepšie práce v mladšej skupine. Staršia skupina
bola podľa našej mienky na vlnajšej úrovni.

Pokiaľ ide o výtvarnú techniku, bola ako vždy
ľubovoľná, no najlepší dojem urobili práce maľo-
vané pastelkami a vodovými farbami, ale aj iné
techniky si zaslúžia uznanie.

Našim hlavným zámerom je vzbudiť u žiakov
záujem o maľovanie a kreslenie vôbec, slovom
popularizovať výtvarné umenie medzi spiškou,
oravskou a zelovskou školskou mládežou. Že sa
nám to dosť darí, svedčí každoročná účasť jedno-
tlivcov a škôl v našej súťaži.

S poľutovaním však musíme konštatovať, že ten-
to rok sme dostali o niečo menej práci ako v
predošlých rokoch, t.zn. 473 z 10 základných škôl

ODMENY ŽIVOTA

MLADŠIA SKUPINA (od 1. do 4. triedy)

1. TERÉZIA GURNIKOVÁ (10 r.), Jurgov, za maľbu Bohačov návrat — kalkulačka;
2. JOZEF LUKAŠ (10 r.), Krempachy, za maľbu Snehuliak Bouli — digitálne hodinky;
3. VOJTECH VNENČÁK (10 r.), Nedeca, za maľbu Rumcajs — fotografický aparát;
4. PETER KROLČZYK (10 r.), Krempachy, za maľbu Bolek a Lolek — hodinky;
5. MARTA CZORNIAKOVÁ (10 r.), Horná
Zubrica za maľbu Dobrodružstvá Kocúra Fi-
lemóna — školský peračník;
6. DANKA CERVASOVÁ (7 r.), Nová Belá,
za maľbu Červená čiapočka — spoločenská
hra;
7. ANGELA KIERPIECOVÁ (8 r.), Harka-
buz, za maľbu Kohút z radničnej veže —
spoločenská hra.

jednej materskej školy. Tento fakt nás nesie zarmucuje, lebo predsa na Orave a Spiši tých škôl vyše tridsať.

aujimavé, prečo sa tento rok nezúčastnili ani školáci, ktoré v predošlých rokoch držali primá našej súťaže a získavali odmeny. Ide predovšetkým o nasledujúce školy na Spiši: Vyšné Lapši, Nová Belá (okrem 1. B), Kacvin, Lapšanka, Šariš, Cierna Hora, Fridman, Nižne Lapše, Duršany. Zase na Orave: Jablonka, Chyžné, Pekelník, Podvilk a Oravka. Z českých stredísk tento rok sme nedostali ani jednu prácu. Je to ponaučiahoné, vedľa o našej súťaži vedeli všetky oly, lebo okrem informácie v dvoch číslach Žitava sme poslali — ako každý rok — aj zvláštne námennie riaditeľom škôl. Nevedno, či sa „boja“ ebo nechcú zúčastniť súťaže v slovensko-českom časopise. Nech su príčiny akékoľvek, ukrivené sú predovšetkým deti. Vedľa v každej škole hodiny výtvarnej výchovy a všetky deti kreslia. Často to skôr mládež o našej súťaži nevie. Dufáme, v nasledujúcich ročníkoch sa počet účastníkov zvýší. Poznamenajme, že najviac prác — 106 sme stali zo Základnej školy v Krempachoch. Za nasledujúce: škola v Jurgove — 47, škola č. 4 v Privarovke — 41, škola v Dolnej Zubriči — škola v Harkabuze — 26, škola č. 1 v Hornej Zubriči — 25 a škola v Repiskách (Grocholov Potok) — 24.

Všetkým učiteľom výtvarnej výchovy, ako aj asistentom súťaže pekne ďakujeme za poslané práce, blahoželáme laureátom a už dnes pozývame všetkých na novú súťaž 1991. Jej tému oznamujeme augustovom a septembrovom čísle Života.

REDAKCIÁ

Obuvník Dratvička — práca Boženy Bizubovej (14 r.) z Krempach

Jánošík — maľba Izabely Jachowiczowej (14 r.) z Jurgova

Ďalších 15 účastníkov porota odmenila peknými slovenskými knihami. Sú to:

AGNEŠA KUBIKOVÁ (8 r.) z Jurgova, za kresbu Popoluška;

RASTISLAV PLEVA (9 r.) z Krempach, za kresbu Mikuláš Koperník;

ANNA SOLUSOVÁ (9 r.) z Repísk (Vojtičkov Potok), za kresbu Smurfy;

MARIÁN BRZYZEK (7 r.) z Krempach, za kresbu Smurfy;

MAREK GALUŠ (7 r.) z Krempach, za kresbu Smurfy;

KINGA TOMAŠKOVIČOVÁ (7 r.) z Krempach, za kresbu Vodník Rákosník;

MARTA GALIŠOVÁ (9 r.) z Holiča (Česko-Slovensko), za kresbu Mach a Sebestová;

KATARÍNA BIELOVÁ (10 r.) z Hornej Zubriči, za kresbu O trpaslikoch a sŕdičke Marienke;

LUCINA PETRAŠKOVÁ z Krempach za kresbu Macko Uško;

JAN LORENC (10 r.) z Krempach, za kresbu Srnček z doliny Roztoky;

JAROSLAV ĎURČÁK (9 r.) z Hornej Zubriči, za kresbu Sion Jumbo;

LUKÁŠ DZIATKOWIEC (8 r.) z Harkabuza, za kresbu Dobrodušstvo kocúra Filemóna;

LUKÁŠ ANTALČÍK (10 r.) z Veľkej Lipnice, za kresbu Smurfy;

STARŠIA SKUPINA

(od 5. do 8. triedy)

1. BOŽENA BIZUBOVÁ (14 r.) z Krempach, za kresbu Obuvník Dratvička — kalkulačka;
2. RENÁTA PALUCHOVÁ (11 r.) z Krempach, za kresbu Veveričkine rozprávky — dámske hodinky;
3. IZABELA JACHOWICZOVÁ (14 r.) z Jurgova, za kresbu Jánošík — fotografický aparát;
4. DOROTA UTRATA (13 r.) z Hornej Zubriči, za kresbu Victor škodník — fotografický aparát;
5. EMANUEL BRZYZEK (14 r.) z Krempach, za kresbu Srnček z doliny Roztoky — hodinky;
6. JACEK SOLUS (12 r.) z Repísk, za kresbu Otec jabloní — spoločenská hra;
7. URŠULA ADAMČÍKOVÁ (14 r.) z Nedece, za kresbu Ania zo Zeleného kopca — spoločenská hra;

DALŠÍM 15 ÚČASTNÍKOM POROTA UDELILA CENNÉ KNIŽNÉ ODMENY. Sú to:

EVA LACIAKOVÁ (14 r.) z Dolnej Zubriči, za kresbu Môj dunčo;

AGATA BANDYKOVÁ (12 r.) z Veľkej Lipnice, za kresbu Karino;

KRIŠTOF SILAN (13 r.) z Jurgova, za kresbu Jánošík;

DOROTA LUKAŠOVÁ (13 r.) z Krempach, za kresbu Zenek sa lúči s Olou;

ONDREJ LUKÁŠ (14 r.) z Krempach, za kresbu Veveričkine rozprávky;

PETER ZIGMUND (13 r.) z Krempach, za kresbu Jánošík;

JOZEF PALUCH (14 r.) z Krempach, za kresbu Veveričkine rozprávky;

MÁRIA KOVALČÍKOVÁ (14 r.) z Krempach, za kresbu Macko Uško;

MÁRIA SMREČÁKOVÁ (12 r.) z Malej Lipnice, za kresbu Rybár;

AGATA OTREMBAKOVÁ (12 r.) z Veľkej Lipnice, za kresbu Vojak;

PAULÍNA BRZYZEKOVÁ (11 r.) z Krempach, za prácu O rybárovi a zlatej rybke;

AGATA SVIENTA (11 r.) z Nedece, za kresbu Rumcajs;

MONIKA PACIGOVÁ (14 r.) z Krempach, za prácu Myška Miki a káčer Donald;

ADAM KOVALČÍK (14 r.) z Nedece, za kresbu Pampalíni;

JAN SOĽAVA (12 r.) z Hornej Zubriči, za kresbu Myška Miki a jej priatelia.

Pred 125 rokmi v januári 1855 sa narodila v Krupine Elena Maróthy-Šoltésová, jedna z najvýraznejších predstaviteľiek slovenskej realistickej tvorby, organizátorka národného života a ženského hnutia v posledných desaťročiach 19. a v prvých desaťročiach 20. storočia. Závažnú úlohu vo vývine slovenskej prózy zohrala aj jej novelistická tvorba, z ktorej prinášame časť z črty Príprava na svadbu. Ide o spomienku na autorinku mladosť, v ktorej zachytilla atmosféru novohradskej dediny na sklonku minulého storočia.

E. M. ŠOLTÉSOVÁ

PRÍPRAVA NA SVADBU

Kresba: Empe

V priestranej, vidnej kuchyni neveľkého, ale úhľadného panského domu na kraji dediny zaneprázdená je samoždená driečna služka umývaním a utieraním riadu. Najprv sa rezko obrácala okolo neho, až to štrkalo a cvendžalo; čím ďalej však povoľnejšie idú ruky a po svieže tvári rozhosťuje sa akási zádumčivosť, ktorá práve na tejto tvári zdá sa byť cudzou, nezvyčajnou. A medzi cvendžanie tanierov pozvoľna mieša sa zvuk spevu, zo začiatku ticho, potom silnejšie zádumčivým žiaľom znejú slová známej piesne:

Nevydávaj sa ty, tievča, ešte,
lepšie je dievčatko než neveste,
dievčatko chodi po slobode,
ako tá rybička v bystrej vode.

V polootvorených dverách od pitvora zjávila sa jemná, štíhlá postava domácej dcéry, čiže „kišasonky“. Zrejme chtela dnu, ale spev ju zdržal. Akoby udivení pozorovala speváčku, ktorej po speve slzy zahrali v očiach a skanuli na líciach. Až teraz uzala za vhodné ohľať sa.

— Ponáhľaj sa Anka, už som háby poskladala, len na teba čakám.

— Hned, hned, kišasonka, o chvíliku som hotová, — a napochytre utrela si spakruky očí. Dvynašobne sa usilovala dohoníť zamieškané, biele riad sama slečna odnesla do izby a kuchyňa čosi-kamsi bola v poriadku. Potom slečna so slúžkou vzali koš, plný opratej bielizne a prenesli ho na druhú stranu dvora, kde pod sieňou stál hrubou plachtou prikrytý mangel. Bol krásny deň na začiatku leta, vohna prvých ruží z preddomovej záhradky rozliehala sa po dvore. Malé jasnokek dievča nadstříhávalo ich plnú hrst, a najkrajšiu, polorozvitú so zeleným listom nieslo, sestre pod sieň.

— Túto tebe, Ludmilka, a ostatné dám do izby, aby mamke voňali, — vďačila sa malá štedrá, a radostne pásala oči na krásnych ružiach.

— Ďakujem, Neluška, ty naša kvetinárka! — rieka jej staršia sestra, nežne prejdúc po lici malého dievča.

Kým Anča zobraťa plachtu z mangla, odhodila slečna visiacie konce náhrdelnej šatky do tyla, aby jej pri práci neprekážali, pripevnila práve obdržanú ružu pod briadku a obe ženské chytily sa do práce.

— Cože je s tebou, Anka, veda si ty čím ďalej akási smutnejšia? Pred chvíľou spievala si smutne a plakala si pritom. Vari si oľutovala, že sa vydáva? — prehovorila slečna, nakrúcajúc bielizeň na valec. Anča uhľa hlavou k plecu.

— Sama neviem, čo mi je, len mi je zo dňa na deň smutnejšie, čím viac sa bliží moja svadba. Dnes som zabehla s tými stuž-

kami, čo mi paní dali na veniec, domov k mojej mame. Tam v komore nachystané mi je už všetko, biely sobášny oblek na vrchu v truhle, nuž poslali pre mňa, aby som si to poobzerala. Ale ako som to zazrela, tak mi ľažko prišlo, len som chytrou vrchnák zahlopila a utekala som von!

— Nuž ale čože sa ti robí — vari sa ti už odnechcel Paľo, čo si ho tak tvrdô čakala domov, kym bol vojakom?

— Anča vrtela hlavou celkom rozhodne, pri spomenutí Paľa zasvetili jej oči a úsmev jej prelietol tvárou.

— Ej, božehrán — akože by to bolo! Ved' som sa dosť pánuho buňu namodlila za neho, aby mi ho len doprial.

— Nuž teda čo chceš, čo zvesuješ hlavu?

— Ja im to takto neviem povedať, ani sa-ma si to neviem pomyslieť; len viem, že mi je tak clivo, akoby ma do hrobu niesť mali. Slečna sa pri tomto zúfalom porovnaní temer prestrašene pozrela na služku.

— A predsa sa chceš vydať? Prečo nepovieš, že nemôžeš, že radšej aj ďalej zo-staneš len tak; ved' ti v tom nik nemôže zabrániť.

Anča zas vrtela hlavou.

— To nemôže byť, kišasonka moja, celý svet by sa čudoval, či sa z rozumu hýbem. Mojej mame by som sa mohla na oči neukázať, výbila by ma. A akože by som mohla aj Paľa za blázna mať?

Slečna musela nahladiť, že jej dobre mienená rada nebola na uskutočnenie, ale jednako mrzelju, že Anči takto niet rady ani pomoci.

— Nuž, ale mohla by si aspoň na ďalej odložiť; aj Paľo by dočkal, keby si ho po-prosila? — nadhodila ešte.

Anča uhlia plecom.

— Vydať sa jednako musím, lebo starou dievkou zostat nechcem, teda sa vydám radšej skorej ako pozdejšie. Aj Paľo by ďalej čakal nechcel, ešte by si v hneve vzal dru-hú, a to by som veru nechcela. Ostatné moje kamarátky povydávajú sa teraz, iba ja sama by som ostala, a to by nebolo nijako — musím už len i ja.

— Nuž ale sama si na tom, aby si sa vydala, a predsa sa sužuješ, že sa vydáva — len mi povedz, ako je to!

— Ja im to už raz neviem povedať, kišasonka moja; ved' oni to volakedy tiež skú-sia sama na sebe. Len tak akosi mi je, akoby som všetko dobrú včiu, všetok žart, vše-tok spev, ba ešte aj zrak mojich očí mala stratit. Rada som žartovala s každým, aj s chlapcami, a teraz nebudem smiet pozriet na nich. Aj som si rada zaspievala, a teraz mi už ani to nepôjde. Len mi je tak, akoby som do temnice išla. Ešte aj zato ma srdce bolí, že ma do čepca zavijú; že už nikdy viac

nebudem smieť moje vlasy takto slobodne nosiť ako teraz. Keď mi raz svatka čepic zacelí na hlavu, nik ma viac nevyslobodí z neho.

— A vieš, ako sa ti druhé zakaždým pásili, keď si ich prvý raz videla v čepci? Vždy si vravela, že čepiec lepšie prikrášli než vrkoč.

— Pri druhých sa mi pásilo, ale keď na mňa prišiel rad, je to inšie. Tak pekne je to dievkou byť, a smutno pomyslieť, že sa mi už nikdy viac neprinavrati to moje dievotvo. Radšej by ten vydaj nebol, keď je to taká ľažká vec!

Anča predsa našla slová vyjadriť city, ktoré ju opanovali v tejto pre ňu dôležitej a osudnej dobe. Zamrkli obidve; slečna po prvý raz tak bezprostredne ponúknutá bola premýšľať o tomto predmete. Bože, bože, či je to ozaj taká divná vec ten vydaj — či tam človek môže považovať ešte aj niečo iné, než hrdú nádej, že dievča sa vymani spod nadvlády rodičov a stane sa nezávislou, samostačnou paňou? Pravda, ono to trochu clivo musí byť, tak navždy opúšťa rodičov a rodičovský dom — no ale však dcéra ich môže navštěvovať, kedykoľvek sa jej zachte; ved' potom nik nebude jej predpisovať, ona sama bude paňou svojich skutkov! A potom, ved' v peknom, v nove vystrojenom domove musí sa to, ako panej, tiež príjemne bývať.

Takto si to asi predstavovala teraz slečna Eudmila. I Anču posmelit držala za svoju povinnosť.

— Horšie si to namyslela, ako je, — rieka-pota potom s veľkou prevahou. — Budeš ty môcť preto žartovať, aj si zaspievať; Paľo sám radšej bude, keď budeš veselá, ako ke-by si sedela smutná v kúte. S mamkou ne-potrebujes sa rozlúčiť, tú tak budeš mať tu ako dosiaľ — teda načo sa rozlúčiť viac ako treba? Nespievaj si ty; „Nevydávaj sa ty, dievča ešte“ — ale si radšej zaspieva; „Vydám sa ja, vydám, vydám sa ja rada, lebo je to pekne, keď je žena mladá“ — po-tom budeš zasa veselá.

Anča sa usmiala, vďačne sa dala potešiť. — Ved' si aj tú zaspievam, keď mi chuť príde.

Z ulice do brány vrachotil ľahký, úhľadný vozik, a zastal pred domovým vchodom. Pán, ktorý sedel v ňom, zodvihol sa, aby zišiel dolu vtedy sa stretol jeho zrak s Eudmiliným. Bol to statný mladý muž vý-zoru zámožného dedinského zemana, ktorý si ešte zakladá na svojom zemianstve. Eudmilu prejal neobyčajný cit, cit náhleho prekvapenia, takmer prelaknutia; a ten zapríčinil také náhle menenie farby na jej líciach. Prichádzajúceho pána i znala i neznala, to jest videla ho v spoločnosti a zabávala sa s

ním na poslednej zábave, ale nepatrial k jej dôverným známym. Jeho oči hlboko jej utkali v pamäti, lebo nejeden raz sledovali ju s akýmsi neopísateľným výrazom prebúdzajúceho sa, utajovaného číte ciu, ktorý sa i teraz javil v nich a ktorý, hoci sa tomu ako bránila, vohnal jej rumenec rozpakov do tvári. Nechala prácu a išla ho uvítať. Akosi neobyčajne ľažko jej to prichodilo, len šťastie, že matka, Nelkou upovedomená o príchode hosta, prišla jej na pomoc. Nelka sa zo strany pozorne dívala na neho, jej bol ešte neznámy. Potom bežala do záhrady vyhľadať otca; na to nebolo ju treba ani napomínať. Pani Jarovská viedla hosta dnu, ale Ludmila otáčala nasledovať ich, nadišla ju akási plachosť.

Anča pod sieňou celkom zabudla na svoju predsvadobnú clivost, s celou životu zvedavosťou a pozornosťou dívala sa spoza svojej práce na odohratý výjav víťania, menovite na hosta a na svoju slečnu.

HENRY SLESAR

SAME ZLÉ SPRÁVY

Dillon sa strmo zvrtol na podpätkoch a už piaty raz zabíjal zločinca. „Bodaj by si aspoň raz netrafil!“ — pomyslela si Paulina so stisnutými zubami. Ale šerif aj tentoraz mieril presne. Zárukou jeho presnosti bolo neušlo, nemenné opakovanie.

Arnold Summerley si po piatym raz s úlavou vydýhol a štastne sa zaboril do kresla.

— Preboha, Arnold, vari ešte nevieš, ako sa to všetko skončí? — s tónmi zúfalstva sa opýtal Paulina.

Ale Arnolda už upútala reklama, ktorú začali vysielať hned po skončení westernu. Paulína zamierila k televizoru, chcela prepneť na správy o siedmej, ale Arnold ju predbehhol a nahlivo zapadol mestný kanál. Tam dávali ďalší western — seriál, ktorý vysielaли večer čo večer.

— Arnold, prosím ťa, cheiem si pozrieť správy, — prosebne sa ozvala Paulína. — Aspoň raz. Ved všeličo sa mohlo stať. Predstav si, že Grónsko by nám mohlo vyhlásiť vojnú, svet by sa valil do katastrofy a my sa o tom nedozvieme.

— Ak sa to stane, dozvieme sa to nejako, — neobmäkčiteľne povedal Arnold.

— Áno, dozvieme? Ale ako? Nepozerať televízne správy, nečítas noviny. Vôbec ťa nezaujima, čo sa deje vo svete. Tebe je jedno, či nastane koniec sveta albo nie!

— Pivo je teplé, — ozval sa Arnold. — Zase si ho zabudla dať včas do chladničky. Koňkokrát som ti vysvetlil, že len čo prídeš z obchodu....

Odrazu sa na obrazovke televízora zjavila podoba srdca a Arnold vo chvíli zabudol na prekáranie o pive: črtala sa mu perspektíva uvidieť Lucy z oblúbeného seriálu, ktorá v nám už desať rokov hrala tehotnú ženu. Nečudo, že zabudol na problém s pivom.

— Ty si čudák, Arnold, — učavila sa Paulína. — Celý deň trčíš v kancelárii a keď prídeš domov, nič na svete pre teba nejestuje okrem tej odpornej obrazovky.

Mal v sebe toľko slušnosti, že sa napokon nahneval. Urazené povedal:

— Tak dobre, poviem ti to! Chceš veďieť, preto nepozerám televízne správy? Preto, že vysielať samé zlé správy. Nič dobré sa tam ľudové. Neštastia, vojny, únosy lietadiel, výbuchy sopliek, rukojemníci. Všetko zlé. Preto je tak veľa zlých a cynických ľudí. Od rána do večera ich kŕmia len zlými správami. Ani jedna radostná, príjemná, povzbudivá správa, nič, čo by ľudom vedelo potešiť. Preto to ani nesledujem!

— Kišasonka, oni sa toho pána zľakli, nech len počkajú, ten ich nemine! dovolila si za-vešťiť.

— Tebe sa všade s vydajom sniva, keď si sama v ňom.

Anča však nezdala sa cítiť rútosť nad prehodenou svojou poznámkou.

Nelka medzitým vyhľadala otca v záhrade a za ruku viedla ho do domu. Bol v župane a domácej čiapke, a hovel si pri tom zo svojej penovky.

— Neluša veľmi náhlivo pribehla zvestovať mi príchod hosta, ale nevie mi povedať, kto je. Tvrdí, že ho ona ešte nevidela. O chvíľu sa sice sám presvedčím, kto je, ale predsa by som rád vedieť, či sa mám najprv preobliecť, a či môžem zostať tak, ako som?

Ludmila trochu nesmelo odpovedala: — To je pán Dolský z Bahnova, neviem, či ti v niektornej spoločnosti bol predstavený. V po-

sledné časy viac ráz videla som ho medzi našimi známymi.

— Ach, pán Dolský! No to ma teší, ten mladý muž sa mi páči. Zhováral som sa s ním u Ruských, je vraj pasionátnym polovníkom, nuž som ho na jeseň a zimu pozval, aby si tu i tu prišiel zapoľovať so mnou. Teraz je sice z riadnej poľovačky ešte nič, ale že prišiel, je mi milé; z toho usudzujem, že i on cíti ku mne priateľstvo ako ja k nemu — ináč si to nemôžem myslieť.

Ludmila vďačne ponechala otcovu príjemné presvedčenie, že jeho novotný mladý priateľ z čirej sympatie k nemu samému vyhľadal jeho dom; ba usilovala sa i sebe to naškriepiť. Pán Javoršký ani nezmenil župan kabátom, len, nasledovaný dcérmi, ponáhal sa uvítať milého mu hosta.

Anča zostala sama so svojimi kombináciami pri práci a hotová bola by bývala staťiť sa, že aj jej „kišasonka“ dosť skoro skúsi, ako je to vydávať sa.

sti vo Washingtone potvrdil, že vyšetrovanie korupčnej aféry na ministerstve sa začalo..."

„Po týždenom hľadaní sa policií štátu Utah podarilo nájsť telo sedemročnej Sharon Sniderovej v opustenom predmestskom dome..."

„Ekonomi štátu a federálnej vlády predpovedajú, že daňové povinnosti občanov sa zvýsia... Zversky zavraždená vo výťahu činžiaku... Najväčšie zvýšenie cien na potraviny za posledných desať rokov... Počet obetí podľa posledných správ dosahuje takmer päťsto osôb, ale sú odôvodnené obavy, že toto číslo nie je konečné, pretože uragán trvá ďalej a pod troskami domov a verejných budov je veľa ďalších obetí... Trinásť žiakov strednej školy zahynulo a dvadsať boli ranení pri zrážke autobusu s rýchlikom na chránenom priecesti... Demonštrantov zatkli priamo na ulici... Obet svojmu zraneniu podľahla... Šíri sa nová epidémia vírusovej chrípky... Tisíce ľudí bez prístrešia... Vrahovi sa podarilo napriek rýchlemu zásahu polície ujsť... Podľa predpovedí meteorologického ústavu sa na celom území štátu očakáva zátra a napozajtra nepriaznivé počasie — veľké prehánky a búrky..."

Arnold nevedel zatajiť radosť.

— Tak čo, čo na to povieš, milá moja? Ešte sa ti žiada pozerať televízne správy? Páčila sa ti relácia? Tak čo povieš na tú rybáčku v Nebraske? Už sa na ňu teším a za peniaze, ktoré som vyhral, si kúpim nový rybársky výstroj. Mám kúpiť udicu aj pre teba? — opýtal sa sarkasticky a keď sa Paulína zatvárala urazene, škodoradostne sa rozechichotal.

— Ešte nie je koniec správ, — zmohla sa Paulína na odpoved. — Správy ešte pokračujú... Tak budem si ich môcť vypočuť do konca lebo nie?

— Ale pravdáže, nech sa páci, — zlomyseľ sa ozval Arnold a divadelným gestom sa jej uklonil.

„A teraz, — pokračoval v hlásateľskom výkone mračný Jensen, — zopakujeme správu, z ktorej sme reláciu začali. Ministerstvo zdravotníctva štátu upozorňuje všetkých divákov, že v ovocných konzervách firmy Happy Lad Foods sa nachádza životu nebezpečný jed. Konzervy označené číslom kódom 5-L-3 obsahujú smrteľne nebezpečné baktérie a tí, čo konzervy majú, ich musia okamžite vrátiť. Nároky na odškodné uplatní firma všetkým, ktorí predložia konzervy so spomenutým kódom 5-L-3.“

Jensenova tvár zmizla z obrazovky. O chvíľu sa začne ďalší program.

Paulína sa už nevydržala dívať na škeriacu sa, natešenú a sebavedomú tvár svojho muža. Pobrala sa do kuchyne. Slzy jej zašierali oči, bolela ju hlava, začínalo jej byť zle od žaludka: to, keď si pomyslela na ryby v nebraskej jazere a na to, že sa bude musieť rozlúčiť so snom o norkovom kožucho. Podíšla k otvorennej komore, kde mala uložené potraviny. Zrak jej padol na konzervy. A odrazu pochopila, že nie všetky správy, ktoré pred chvíľou sledovala, boli zlé. Vzala do rúk škatuľu ovocných konzerv firmy Happy Lad Food s kódovým označením 5-L-3.

K OTÁZKE VYUČOVANIA SLOVENČINY

POKRAČOVANIE Z Č. 12/90

Rodný jazyk je témou, ktorá by mala byť stále pritomná nie len na stránkach nášho časopisu, ale predovšetkým v našom krajskom živote, v našich rodinách, v každom z nás. Je taká pekná slovenská pieseň, ktorú mnogi krajania iste poznajú: Slovensčina moja, krásne ty zvuky máš... Bolo by však lepšie, keby ju, ako aj ďalšiu pieseň Hej Slováci... poznali i naši neprajníci a predstaviteľia školských orgánov, možnože by vtedy lepšie chápali nás vzťah k rodnej reči a naše úsilie a starostlivosť o vyučovanie materinského jazyka. Možnože by konečne pochopili, že naša národnostná menšina žije tu na Spiši a Orave na vlastnom území, na zemi našich pradedov, ktorí sa tu osidlili pred mnohými storočiami a podnes si zachovali svoje národné povedomie. A to im nesmie nikto upierať.

Ako som už spomenul v prvej časti tohto príspievku, podnes ne-

viem pochopiť, prečo v šesdesiatych rokoch došlo k zrušeniu slovenského vyučovania na spišských a oravských základných školách. Je to nepochopiteľné tým viac, že vtedajší totalitný režim hovoril o vzájomnej pomoci a veľkom, nerozlučnom priateľstve s Česko-Slovenskom, a napriek tomu urobil nepriateľský krok voči našej menštine, keď ho zbalil národného školstva. Bolo to teda priateľstvo len, ako sa hovorí, „na papieri“. Skutočnosť bola iná. Je zaujímavé, že nedávna v školských úradoch, najmä nižšieho stupňa, pôsobili tí istí ľudia čo predtým, len v tmavých okuliarkoch, ktorí sa snažili nevidieť našu menšinu a teda ani neriešiť problémy v oblasti vyučovania slovenského jazyka. Bola to plánovitá akcia, ktorá v istom momente spôsobila skoro zánik aj toho obmedzeného vyučovania slovensčiny ako nepovinného predmetu. A za to tito ľudia dostávali kríže a iné vyznamenania. Možno, že ich budú ďalej dostávať, potichučky, tak ako potichučky pracovali a pracujú proti našej menštine. Terajší neútečený stav národnostného školstva je výsledkom tejto práce.

Každý rok sa v našich škôlach uskutočňuje akcia zapísania detí na vyučovanie slovensčiny. Koľkokrát sa však stávalo, že k vyučovaniu nedošlo, lebo

školské orgány nedokázali zabezpečiť učiteľské kádre. Stačí spomenúť trebárs Podškla, Tribš, Veľkú Lipnicu-Skočíky a pod. Lepšie by vari bolo povedať, že nechceli, lebo v niektorých z týchto škôl učitelia aj boli, ale neučeli. Nie sú to tak dávne časy, keď aj naši absolventi vysokých škôl na Slovensku mali veľké ťažkosti dostať učiteľské miesto slovenčinára na Spiši a Orave. Prekážky boli tak veľké, že ich možno porovnať s prekonávaním Himaláj, ktoré zo sto turistov zdolá len jeden, aj to iba s najväčším vypätím sil. A predsa to nie je všetko. Veľa nepriaznku bolo i s učiteľskými kurzami na Slovensku, na ktoré chodili nezriedka ľudia, ktorí so slovenčinou a jej vyučovaním nemali nič spoločné. Dokonca pánskvia zo školských úradov boli i na liečení na Slovensku namiesto členov našej Spoločnosti, aktivistov, ktorí by si to viac zaslúžili. Ani potom nám tito pánskvia nič nepomohli. Nickeď naši činitelia sice upozorňovali, že je to chyba, no stalo sa, ale v budúcnosti by sa už takéto chyby nemali opakovávať.

Pred necelým pol druhu rokom sme mali VIII. zjazd našej Spoločnosti, na ktorom sa o vyučovaní slovensčiny veľmi veľa hovorilo. Hovorili o nôm delegáti z miestnych skupín, teda ľudia, ktorí najlepšie poznali situáciu v jednotlivých školách. Ich mienka by mala zaujímať školské orgány. Avšak predstaviteľ kuratória osvetly a výchovy, ktorý bol na zjazde pozvaný, sa tak veľmi ponáhal na naše rokovanie, že stihol dôjsť až ku koncu druhého dňa zjazdu, aj to iba na krátko, lebo o niekoľko okamihu ho už nebolo. Možno tu hovorí a komu kovek záujme? Skôr o ignorancii!

Na jednom zasadení rodičovského združenia, ako mi hovorila jeho účastníčka, učiteľka vedúca schôdzku povedala: „Diví ma to, že žiaci učiaci sa slovenčinu došťavajú tak veľa pekných farebných časopisov a kníh, kym naše deti, čo sa tento jazyk neučia, sú toho zbavené“. Mňa diví, že učiteľka, predsa len vzdelená osoba, je tak jedovatá a nič nechápe. Nech teda vie, že tieto časopisy a kníhy — to sú vlastne učebné pomôcky, ktoré pre naše deti dodáva naša stará vlast. Nech sa aj jej deti učia slovenčinu a taktiež budú mať časopisy a kníhy. No a nakońec, keď neuznáva slovenčinu, nech vyvinie úsilie, aby jej vlast dodávala jej deťom podobné časopisy a kníhy. Nô spomínaná učiteľka na rodičovskej schôdzi vytasila v jej poňatí najťažší argument: „Tu je Poľsko a nie Slovensko“. Chcelo by sa povedať na to: Bože odpust jej, lebo nevie čo čini.

Niet pochybnosti, že napriek kladným politickým zmenám v Poľsku, napriek odstráneniu komunistického režimu sa národnostná otázka vyostruje, najmä keď ide o vyučovanie materinského jazyka a zavedenie slovenských bohoslužieb v kostoloch. O tom, že to ide do tuhého sme sa nedávno mohli dozvedieť z článku krajanana Jána Šperno-gu pod názvom Sme doma. Kto je tomu na vine? Občas ma napadne myšlienka, či náhodou prílišná sloboda neudržala niektorým ľuďom na mozog. Vznikajú teraz

ako huby po dáždi rôzne organizácie a spoločnosti, niektoré výrazne šovinisticke, ktoré veľa hovoria o demokracii, ale zabúdajú na jedno: toleranciu, nehovoriac už o Charte ľuských práv, ktoré podpisalo aj Poľsko.

Náš VIII. zjazd schválil uznesenie, ktoré zahrnuje hodne úloh týkajúcich sa vyučovania materinského jazyka. Treba ich dôsledne realizovať a nemal by na ne zabúdať ani ústredný výbor, aj keď má hodne inej, tak tiež dôležitej práce. Predovšetkým mal by o slovenskú výučbu dbať miestne výbory, jednotliví členovia, najmä rodičia, ktorí by najviac malo záležať na tom, aby ich deti dobre ovládali materinský jazyk...

ANTON PIVOVARČÍK

STRETNUTIE S NAŠIMI ŠTUDENTMI

Klubovňa Miestnej skupiny KSSCaS v Nedeci bola na záver roka (30. decembra) miestom stretnutia krajanovských študentov a absolventov stredných a vysokých škôl na Slovensku, ktoré zorganizoval ústredný výbor našej Spoločnosti. Zúčastnilo sa ho asi 25 mladých krajanov, ako aj tajomník ÚV Eudomír Molitoris, podpredseda ÚV o predse OV na Spiši Anton Pivovarčík, šéfredaktor Života Ján Šternog a ďalší činitelia Spoločnosti z Nedeca a iných obcí.

Pochopiteľne neboli to všetci naši študenti, veď iba tento rok na stredných a vysokých škôlach začalo študovať 18 osôb, ale ako je známe, začalo sa skúšobné obdobie a tak viacerí posluháči museli zostať na školách a pripravovať sa na skúšky. No ti, čo prišli, boli dosť zhovorčíví a tak zákratko sme sa hodne dozvedeli o ich živote, radostiach i starostiah a plánoch do budúcnosti. Ako z ich vyprávania vplývalo, všetci sa v novom prostredí už udomáčili a cítia sa tam ako doma. Získali si nových priateľov, ktorí im v prípade potreby ochotne pomôžu, sú spokojní so stravou a ubytovaním a ostatnými podmienkami, ktoré im umožňujú pokojne študovať. So štipendiami nemali zatiaľ problémy, dostávajú ho načas. S uznaním sa vyjadrovali o svojich predinášateľoch a pracovníkoch škôl, ktorí sa k nim chovajú veľmi ohľaduplnie a o svojich spolužiakoch, kolegynach a kolegoch zo Slovenska, ktorí ich prijali medzi seba zväčša veľmi priateľsky. Keď ide o plány do budúcnosti, väčšina zo stredoškolákov by chcela študovať ďalej. Vysokoškoláci, najmä z pedagogických smerov, hovorili o práci v školstve. A je to správne, veď vo viacerých školách nám chýbajú vysoko kvalifikovaní učiteľia slovenčiny.

Samořejme, nebolo by pravdu, keby sme nespomenuli aj problémy, lebo i tie sa vyskytuju. Niektorí zo študentov sa stážovali na nedostatok učebníc, ktoré nemôžu zohnať, zase iní,

Kto môže povedať, že jurgovská mládež neovládá slovenčinu, keď ju učí taká skúsená učiteľka ako Mária Glodasíková (Foto: D.S.)

AKÍ ČLENOVIA TAKÁ ORGANIZÁCIA

POKRAČOVANIE ZO STR. 6

siny — budeme potrebovať najmä duchovnú, kultúrnu a právnu štátu pomoc starej vlasti. Vedľa toho sa nás má zastať. Napokon bolo by už načas — otvorením hraníc — uľahčiť nám styk so starou vlastou, kde naša členská legitimácia by pre každého mala byť dôkazom, že sme takí istí Slováci, ibaže bývajúci v za-

hraniči. Pre nás by zároveň mala byť symbolom pevného, národného povedomia, obetavosti a angažovanosti pre rozvoj našho krajanovského hnutia.

V časoch komunistického systému legitimácia, samozrejme iná, bola často akoby priepraskou otvárajúcou dvere do vysokých funkcií, na vysoké školy, riadiace miesta a pod. Mne stačí, keď naša bude nobilitovať úprimne a oddané krajanovské srdcia, ľudi mûdrych a iniciatívnych, ktorí sa smelo hlasia k svojmu rodu.

ANTON PIVOVARČÍK

Bratislave, si v univerzitnej knižnici nemôžu požičiať knihy potrebné k štúdiu. Vraj ako cudzinci môžu si ich — podľa nariadenia — len na mieste preštudovať. Študentom to zbytočne sťažuje život. Vyžaduje to patričnú intervenciu.

Počas stretnutia tajomník ÚV Eudomír Molitoris oboznámił našu študentskú mládež s dejinami krajského hnutia, so vznikom Spoločnosti, jej úlohami a aktuálnou činnosťou. Predseda OV Anton Pivočík vyslovil požiadavku o aktívnejšiu účast v krajskom dianí a obrátil sa na študentov s výzvou, aby každý z nich, kto to ešte nestihol, zapísal sa do Spoločnosti a stal sa predplatiteľom Života. Šéfredaktor Ján Spernoga navrhol mladým krajanom, aby aj oni obhacovali obsah Života svojou tvorbou a podľa možnosti pravidelne prispievali do nášho časopisu, čo by iste zaujalo celú čitateľskú obec.

NOVÁ GMINA NA ORAVE

Koncom minulého roka vláda rokovala o návrhoch niektorých zmien v územnom rozdelení krajiny. Pracovný kolektív pod vedením splnomocnenca vlády pre otázky územnej samosprávy mi-

nistra Jozefa Regulského za účasti predstaviteľov vlády a predsedov zainteresovaných miestnych samospráv kladne posúdil väčšinu žiadostí o vytvorenie nových gmin. Celkove v rôznych oblastiach Poľska má vzniknúť 22 nových gmin. V Nowosączskom vojvodstve sú to: Szafary, Ropa a Veľká Lipnica. Nová gmina Veľká Lipnica by zahrňovala aj Malú Lipnicu a Kicory. Na reorganizáciu čakajú už ďalšie gminy. Čo na to Spiš?

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 2. novembra 1990 v Lapšanke umrela po dlhej a ľažkej chorobe vo veku 64 rokov krajanka

IRENA POJEDINCOVÁ

Zosnulá, dcéra spolužiačky a dlhoročného predsedu MS KSSCaS v Lapšanke Pavla Žiembu, bola aktivnou členkou Spoločnosti od jej založenia. Odišla od nás vzorná krajanča, manželka a matka. Čest jej pamiatke!

MS KSSCaS v Lapšanke

mu vyjadrujeme hlbokú sústrásť, bola členkou Spoločnosti od jej vzniku. Odišla od nás dobrá krajanča, manželka a matka. Čest jej pamiatke!

MS KSSCaS v Pekelniku

1. januára 1991 umrel náhle v Kacvíne vo veku 59 rokov krajan

JOZEF GALOVIČ

Zosnulý bol členom Spoločnosti od jej založenia, aktívnym kultúrnym činiteľom — členom divadelného krúžku, vedúcim a účinkujúcim bábkového divadlčeka a niekoľko voľebných období členom výboru MS KSSCaS v Kacvíne, bol tiež tajomníkom rolnického krúžku a členom hasičského zboru. Odišiel od nás dobrý krajan, manžel a otec.

Čest jeho pamiatke!

MS KSSCaS v Kacvíne

10. decembra 1990 umrela v Pekelniku vo veku 88 rokov krajanča

ANNA ŠVIENTEKOVÁ rod. Červinská

Zosnulá, matka terajšieho predsedu MS v Pekelniku Jána Švienteka, ktoré-

Záber zo stretnutia. Foto: J.Š.

Tieto tabuľky uverejníme v troch číslach za sebou. Vystríhnite si ich a zložte ako knižočku. Iste sa vám zídu.

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.					
	94	95	96	97	98	99
1	0.69	0.71	0.72	0.74	0.75	0.77
2	1.39	1.42	1.45	1.48	1.51	1.54
3	2.08	2.13	2.17	2.22	2.26	2.31
4	2.78	2.84	2.90	2.96	3.02	3.08
5	3.47	3.54	3.62	3.69	3.77	3.85
6	4.16	4.25	4.34	4.43	4.53	4.62
7	4.86	4.96	5.07	5.17	5.28	5.39
8	5.55	5.67	5.79	5.91	6.03	6.16
9	6.25	6.38	6.51	6.65	6.79	6.93
10	6.94	7.09	7.24	7.39	7.54	7.70
11	7.63	7.80	7.96	8.13	8.30	8.47
12	8.33	8.51	8.69	8.87	9.05	9.24
13	9.02	9.21	9.41	9.61	9.81	10.01
14	9.72	9.92	10.13	10.35	10.56	10.78
15	10.41	10.63	10.86	11.08	11.31	11.55
16	11.10	11.34	11.58	11.82	12.07	12.32
17	11.80	12.05	12.30	12.56	12.82	13.09
18	12.49	12.76	13.03	13.30	13.58	13.86
19	13.19	13.47	13.75	14.04	14.33	14.63
20	13.88	14.18	14.48	14.78	15.09	15.40
21	14.57	14.89	15.20	15.52	15.84	16.17
22	15.27	15.59	15.92	16.26	16.59	16.93
23	15.96	16.30	16.65	17.00	17.35	17.70
24	16.66	17.01	17.37	17.74	18.10	18.47
25	17.35	17.72	18.10	18.47	18.86	19.24
26	18.04	18.43	18.82	19.21	19.61	20.01
27	18.74	19.14	19.54	19.95	20.37	20.78
28	19.43	19.85	20.27	20.69	21.12	21.55
29	20.13	20.56	20.99	21.43	21.87	22.32
30	20.82	21.26	21.71	22.17	22.63	23.09
1/2 m	0.35	0.35	0.36	0.37	0.38	0.38

KUBICKÉ TABUL'KY PRE GUL'ATÉ DREVO

Stále viacej prázdnych maštalí...

Podobne ako v priemysle, aj v chove je hlboká recesia a reálny pohľad na najbližšie mesiace neprináša súčasť rýchle zlepšenie, ak nová vláda neurobi urýchlene úpravu v Balcerowiczovom pláne hospodárskej reformy. Nemali by nás mýliť ukazovatele iba neveľkého poklesu predanej živočisnej výroby v porovnaní z tým istými mesiacmi minulého roku. Prognózy niektorých vedcov, ktorí predpokladajú pokles tejto výroby v nadchádzajúcich troch mesiacoch asi o 10 perc. v porovnaní s tým istým obdobím predošlého roka, možno považovať za predpoved' ďalšieho prehlbenia recesie.

Na vidieku je totiž stále viacej prázdnych maštalí a hoci pribúdajú ošípané — zaznamenávame pokles stavu dobytka.

V priebehu tretieho štvrtroku nastal sezónny rast počtu ošípaných (o 4,7 perc.) a udržala sa ročná dynamika rastu, zaznamenaná už v júni (rast asi o 3 perc.).

Priaznivým javom je zvýšenie počtu prasiat (o 11 perc.), väčších prascov (4 perc.) a prasnic (3 perc.). Máme dnes asi 20,4 mil. ošípaných. V porovnaní s minulým rokom na súkromných gazdovstvách nastal rast (o

5,7 perc.), ktorý v družstvách a na štátnych majetkoch pokles (o 3,5 perc.). Chov na súkromných gazdovstvách má väčší význam, keďže zahrnuje až 15 mil. ošípaných.

V prvom štvrtroku tohto roku sa zvýši ponuka bravčového mäsa. Na záver roka 1990 boli dodávky menšie, keďže sme v predošom období mali menej (asi o 400 000 kusov, čiže 7 perc.) kŕmnych ošípaných. Rast stavu ošípaných zaznamenali v 36 vojvodstvách, ktorý pokles o vyše 5 perc. najmä v Bielskom, Elbląskom, Gorzowskom Nowosączskom a Koninskem vojvodstve.

Rast počtu ošípaných, ktorý je sám o sebe priaznivý, nemôže byť ešte dôvodom k spokojnosti. Nie je totiž výsledkom normálnej tendencie rastu v polnohospodárstve, ale výsledkom dočasného prispôsobenia sa gazdovstiev k nestabilnej situácii na trhu. Všetky poruchy sa najdrastickejšie prejavili na trhu mliečnych výrobkov. Po zastavení dotácií pre mliekárenské družstvá značne stúpli maloobchodné ceny čo spôsobilo obmedzenie dopytu a predaja.

Roľníci, ktorí nevidia dobré perspektívy pre chov dobytka (tažkosti s predajom a

nízke ceny mlieka a jatočného dobytka), likvidujú časť a v niektorých prípadoch dokonca celé stáda. Od minulého roku sa počet dobytka zmienil o 1,1 mil. kusov (vyše 10 perc.). Pokles zaznamenali vo všetkých vekových kategóriach, ale najviac ubudlo mladého dobytka — o 944 000 kusov (o 16,8 perc.). V tom istom čase sa zmenil počet kráv o 3 perc. Najznepokojujúcejším javom bola najmä tendencia prudkého poklesu v treťom štvrtroku. Sezónny pokles stavu dobytka dosahoval 5,5 perc. (v predošlých piatich rokoch priemerne 1 perc.). Dnes v celom polnohospodárstve je 9,5 mil. kusov dobytka, v tom 4,8 mil. kráv.

Tieto čísla poukazujú na krízu v chove. Je to veľké ohrozenie nielen pre toto odvetvie chovu, ale aj pre celé polnohospodárstvo. Totiž vieme, že stav dobytka má vplyv na udržanie úrodností pôdy (maštaľný hnoj), a na ekonomickej situácii gazdovstiev (stály príjem z predaja mlieka a jatočného dobytka).

Dnešná situácia si vyžaduje rozhodnú zmenu polnohospodárskej politiky. Poľské polnohospodárstvo a vôbec celé hospodárstvo si nemôže dovoliť ďalšie obmedzovanie chovu. Najmä preto, že straty, ktoré nás už postihli, bude veľmi ľahko nadrobniť.

SENO

O výživnej hodnote sena rozhoduje nielen termín kosenia a metoda sušenia, ale aj spôsob jeho ďalšieho skladovania. Počas skladovania sena prebiehajú v ňom fermentačné procesy, ktoré následkom samoochrevania spôsobujú straty krmovinových zložiek.

Normálna fermentácia sa uskutočňuje v teplote + 40°C až 50°C a straty hodnoty škrobu do-

sahujú niekedy 5—10 percent. V teplote o niečo vyšej sa uskutočňuje nadmerná fermentácia, kde straty hodnoty škrobu dosahujú už 10—30 percent a straviteľnosť bielkovín sa znižuje do konca o 80 percent.

Mikroflóra sena zodpoveda svojim zložením mikroflóre zelených krmív, ale so značným množstvom pliesniv. Väčšina mikroorganizmov sú kyslikovce, ktoré pri dostatočnej vlhkosti a prístupe vzduchu sa rýchle rozrastajú. Vyučuje sa pritom veľké množ-

stvo tepla a nasleduje ohrevanie sena, ktoré v krajných prípadoch, pri mnohých chybách počas zberu a skladovania, môže sa samo zapálit. Avšak častejšie dochádza k „zapareniu“ sena v teplote dosahujúcej 60—70°C. Pritom aktívny rozvoj pliesne podporuje nie len rast teploty, ale aj navlhčenie sena.

V zaparenom sene tiež priebehaju rôzne nepriaznivé biochemické reakcie a môžu sa tiež vytvoriť škodlivé produkty rozkladu. Také seno už úplne stráca výživnú hodnotu.

Skladované seno treba stále pozorovať a zistovať jeho teplotu. Seno s vlhkosťou do 15 percent je pri dotyku tvrdé a keď ho skrúceme — praská a trhá sa. Keď vlhkosť sena dosahuje už 18 percent, je pri dotyku mäkké. Keď ho stláčame je chladné a ľahko ho možno skrútiť na povrieslo. Zasa seno s vlhkosťou vyšie 18 percent je pri dotyku výrazne studené. Keď jeho vlhkosť prekračuje 17—18 percent a relativná vlhkosť vzduchu je vyššia ako 70—75 percent, seno začína plesniť.

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.									
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03
2	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.04	0.04	0.05	0.05	0.06
3	0.02	0.03	0.03	0.04	0.05	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09
4	0.03	0.04	0.05	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09	0.10	0.11
5	0.04	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09	0.10	0.11	0.13	0.14
6	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09	0.11	0.12	0.14	0.15	0.17
7	0.06	0.07	0.08	0.09	0.11	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20
8	0.06	0.08	0.09	0.11	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.23
9	0.07	0.09	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.23	0.26
10	0.08	0.10	0.11	0.13	0.15	0.18	0.20	0.23	0.25	0.28
11	0.09	0.10	0.12	0.15	0.17	0.19	0.22	0.25	0.28	0.31
12	0.09	0.11	0.14	0.16	0.18	0.21	0.24	0.27	0.31	0.34
13	0.10	0.12	0.15	0.17	0.20	0.23	0.26	0.30	0.33	0.37
14	0.11	0.13	0.16	0.19	0.22	0.25	0.28	0.32	0.36	0.40
15	0.12	0.14	0.17	0.20	0.23	0.27	0.30	0.34	0.38	0.43
16	0.13	0.15	0.18	0.21	0.25	0.28	0.32	0.36	0.41	0.45
17	0.13	0.16	0.19	0.23	0.26	0.30	0.34	0.39	0.43	0.48
18	0.14	0.17	0.20	0.24	0.28	0.32	0.36	0.41	0.46	0.51
19	0.15	0.18	0.21	0.25	0.29	0.34	0.38	0.43	0.48	0.54
20	0.16	0.19	0.23	0.27	0.31	0.35	0.40	0.45	0.51	0.57
21	0.16	0.20	0.24	0.28	0.32	0.37	0.42	0.48	0.53	0.60
22	0.17	0.21	0.25	0.29	0.34	0.39	0.44	0.50	0.56	0.62
23	0.18	0.22	0.26	0.31	0.35	0.41	0.46	0.52	0.59	0.65
24	0.19	0.23	0.27	0.32	0.37	0.42	0.48	0.54	0.61	0.68
25	0.20	0.24	0.28	0.33	0.38	0.44	0.50	0.57	0.64	0.71
26	0.20	0.25	0.29	0.35	0.40	0.46	0.52	0.59	0.66	0.74
27	0.21	0.25	0.31	0.36	0.42	0.48	0.54	0.61	0.69	0.77
28	0.22	0.27	0.32	0.37	0.43	0.49	0.56	0.64	0.71	0.79
29	0.23	0.28	0.33	0.38	0.45	0.51	0.58	0.66	0.74	0.82
30	0.24	0.29	0.34	0.40	0.46	0.53	0.60	0.68	0.76	0.85
1/2 m	—	—	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.					
	88	89	90	91	92	93
1	0.61	0.62	0.64	0.65	0.66	0.68
2	1.22	1.24	1.27	1.30	1.33	1.36
3	1.82	1.87	1.91	1.95	1.99	2.04
4	2.43	2.49	2.54	2.60	2.66	2.72
5	3.04	3.11	3.18	3.25	3.32	3.40
6	3.65	3.73	3.82	3.90	3.99	4.08
7	4.26	4.35	4.45	4.55	4.65	4.76
8	4.87	4.98	5.09	5.20	5.32	5.43
9	5.47	5.60	5.73	5.85	5.98	6.11
10	6.08	6.22	6.36	6.50	6.65	6.79
11	6.69	6.84	7.00	7.15	7.31	7.47
12	7.30	7.47	7.63	7.80	7.98	8.15
13	7.91	8.09	8.27	8.46	8.64	8.83
14	8.51	8.71	8.91	9.11	9.31	9.51
15	9.12	9.33	9.54	9.76	9.97	10.19
16	9.73	9.95	10.18	10.41	10.64	10.87
17	10.34	10.58	10.81	11.06	11.30	11.55
18	10.95	11.20	11.45	11.71	11.97	12.23
19	11.56	11.82	12.09	12.36	12.63	12.91
20	12.16	12.44	12.72	13.01	13.30	13.59
21	12.77	13.06	13.36	13.66	13.96	14.27
22	13.38	13.69	14.00	14.31	14.62	14.94
23	13.99	14.31	14.63	14.96	15.29	15.62
24	14.60	14.93	15.27	15.61	15.95	16.30
25	15.21	15.55	15.90	16.26	16.62	16.98
26	15.81	16.17	16.54	16.91	17.28	17.66
27	16.42	16.80	17.18	17.56	17.95	18.34
28	17.03	17.42	17.81	18.21	18.61	19.02
29	17.64	18.04	18.45	18.86	19.28	19.70
30	18.25	18.66	19.09	19.51	19.95	20.38
1/2 m	—	0.30	0.31	0.32	0.33	0.34

WETERYNARZ

ODMROŻENIA I OPARZENIA

ODMROŻENIE — U zwierząt odmrożeniu ulegają te części ciała, które są w bardzo małym stopniu lub wcale nie owłosione, na przykład u koni — moszna, brodawki sutkowe oraz piętki kopytowe; u buhajów — jądra; u krów — wymiona i strzyki; u świń — uszy i ogon; u drobiu — grzebień, dzwonki i palce. Miejsca odmrożone są zaczernienione, obrzękłe i silnie swędzą. Niektóre tworzą się pęcherze wypełnione krwistym płynem. Po zauważeniu odmrożenia należy zwierzę jak najprędzej postawić w osłoniętym od wiatru pomieszczeniu, odmrożone zaś miejsca nacierać śniegiem, aż do rozgrzania, aby spowodować powolne odtajanie zamazanych tkanek. Potem w odmrożone miejsca wciera się maść kamforową lub zwykły, nie solony i nie zjeżala tłuszcz albo wazelina. Przy silniejszych odmrożeniach większych części skóry należy chore zwierzę doprowadzić do leczniczy.

OPARZENIA — powoduje nie tylko zbyt wysoka temperatura (plomień, żar, gorąca woda) lecz również źrące środki odkażające (lugi, kwasy). Oparzenie może być lekkie, powierzchowne lub cięższe (obejmujące głębiej leżące tkanki). Wyróżniamy więc trzy stopnie oparzeń: Przy oparzeniu pierwszego stopnia — występuje obrzęk, bolesność i zaczernienie skóry. Siersć na oparzonej skórze jest spalona lub wypada. Przy oparzeniu drugiego stopnia — na skórze powstają różnej wielkości pęcherze wypełnione płynem. Pęcherzy nie wolno przekłuwać, gdyż można je zakazić, często pękają one same i na ich miejscu tworzą się strupy. Przy oparzeniu trzeciego stopnia — skóra ulega spaleniu i cał-

kowitemu obumieraniu. Oparzenie pierwszego i drugiego stopnia może leczyć sam hodowca. Oparzone miejsce smaruje się wazeliną, świeżym nie solonym masłem, olejem lnianym lub śmietaną. Przy oparzeniach drugiego stopnia (pęcherze) robi się okłady z mieszaniny wody wapiennej i oleju lnianego w różnych częściach. Przy oparzeniu lugiem lub wapnem (podczas jego gaszenia) oparzone miejsce należy natychmiast splukać ocetem a następnie czystą, zimną przegotowaną wodą. Przy oparzeniu kwasem chore miejsce powinno się słabym roztworem sody lub zmywa wodą z mydlem, a następnie splukuje czystą zimną i przegotowaną wodą. Leczenie oparzeń trzeciego stopnia powierza się lekarzowi.

ZADŁAWIENIE U KRÓW

Zadławienie powstaje wskutek utknięcia w przelyku ziemniaka lub kawałka buraka. Najczęściej zdarza się to na jesieni w czasie wykopów. Zadławienie powstaje czasem przy zwęzleniu się przelyku wskutek zapalenia. Pokarm w przelyku tworzy zbitą masę uniemożliwiającą polukanie, a niekiedy utrudniającą oddychanie. Ziemniak lub burak może uwiązać w przelyku tuż za gardlem lub blisko żołądka. Zwierzę nagle przestaje jeść, często i gwałtownie kasze, z pyska wycieka mu ślina, objawia silny niepokój. Karma zatykająca przelyk uniemożliwia dalsze jedzenie oraz przeżuwanie. Wkrótce następuje wzdęcie, gdyż gazy z fermentującej paszy nie mają ujścia. Miejsce utknięcia karma można ustalić przez omacywanie przelyku. Jeżeli ziemniak lub burak utknął w gardle, możemy go czasem dosiągnąć ręką przez jamę ustną lub nawet dojrzeć. Przy utknięciu ziemniaka w dalszym odcinku przelyku — można wyczuć po lewej stronie szyi niewielkie wypuklenie, którego

uciskanie powoduje ból; utknięcie ziemniaka w jeszcze dalszym odcinku przelyku, można stwierdzić przez wprowadzenie sondy, którą wprowadza się bardzo ostrożnie, aby nie poranić lub nie przebić ściany przelyku. W wielu miejscowościach hodowcy, próbując zaradzić temu kładąc krowę na ziemi i uderzając w przelyk w miejscu zatkania jakimś ciężkim przedmiotem, w celu rozgniecenia ziemniaka. W taki barbarski sposób możemy wywołać jeszcze gorsze skutki, które spowodują konieczność oddania zwierzęcia na ubój. Jeżeli zwierzę jest wzdęte i zachodzi obawa padnięcia, należy przede wszystkim przebić lewą słabiznę trójgranicę. Pochwę trójgranicę zostawia się wkłuta, do chwili usunięcia ziemniaka. Jeżeli jednak krowa nie jest wzdęta lub jest tylko nieznacznie, lepiej jest spróbować wydostać uwieńziony ziemniak nie przebijając zwierzęcia. Gdy ziemniak tkwi w gardle, w celu uchwycenia go wkłada się do jamy ustnej zwierzęcia rękę owiniętą czystą ścierką. Jednocześnie pomocnik uciskając ręką od zewnątrz wzduł przelyku stara się przepchnąć ziemniak do góry. Dla ułatwienia sobie pracy można włacić do przelyku około 1 szklanki oleju. Nieraz wystarczy zmusić zwierzę do kaszu, a ziemniak czy burak zostanie wykruszony. W tym celu trzeba je lachotać piórkami w gardle i uciskać krtan. Jeżeli ziemniak lub burak utknął w przelyku na wysokości połowy szyi albo jeszcze niżej, można go tylko przepchnąć w dół sondą metalową używaną dla bydła. Sonda po obmyciu natruszcza się i przez zamocowany w pysku drewniany klin z otworem wsunąć do przelyku. Przy matrafeniu na opór nie wolno pchać sondy dalej na siłę, lecz cofać ją a potem znów delikatnie posuwać. Zabieg ten należy wykonywać bardzo ostrożnie. Gwałtowne wsuwanie sondy i silne naciskanie może spowodować pęk-

nięcie przelyku. Jeżeli te zabiegi nie pomogą, trzeba wezwać lekarza. Do przepychania nie wolno używać kija itp. gdyż łatwo można przebić ścianę przelyku.

LEJĄCE SIĘ JAJA

Zdarza się, że kury znoszą jaja bez skorupy lub w bardzo cienkiej skorupie. Przyczyną może być jednostronna karma zacierająca mało soli mineralnych (wapna) oraz obecność pasożytów w narządach rozrodczych kury. Takim kurom należy podawać ziemniaki, kredę, prażone i drobno tłuczone skorupki jaj. Jeżeli nie będzie po tym poprawy i jaja w dalszym ciągu będą znoszone bez skorupy lub cienkiej skrupie, należy zwrócić się do lekarza.

NAROWY PTAKÓW

Najczęściej spotykanym narowem, przeważnie u kur, a zwłaszcza rasy leghorn, jest wzajemne wydziobywanie ciała aż do krwi, wydziobywanie i zjadanie piór, oraz zjadanie jaj. Ptaki wydziobują sobie wzajemnie pióra, zwłaszcza ogonowe, a po ukazaniu się krwi wydziobują ciało. Czasem zdarza się nawet przebiecie powłoki brzusznej w okolicy steku i wydziobywanie wnętrzności. Wyrywanie piór występuje w okresie pierzenia. W takim przypadku należy wypuszczać drób na obszerne wybiegi oraz podawać zielonki i owies, a do karmy dodawać sól kuchenną i kredę szlamowaną. Sztuki pokaleczone trzeba oddzielić, rany przemycić wodą utlenioną, smarować maścią cynkową. Sztuki przejawiające narowy trzeba oddzielić od stada i usunąć z hodowli, gdyż pozostałe ptaki mogą nabyć tych samych narowów.

HENRYK MĄCZKA

PRAWNIK

NABYCIE WŁASNOŚCI PRZEZ ZASIEDZENIE

Od 1 października 1990 r. obowiązują znowelizowane ustawą z 28.VII.90 r. inne już przepisy kodeksu cywilnego m.in. i w zakresie nabycania własności nie ruchomości przez tzw. zasiedzenie, czyli długotrwałe i nieprzerwane ich posiadanie.

Przypominamy zatem, iż obecnie nabycie własności nieruchomości na skutek zasiedzenia przez posiadacza w tzw. dobrej wierze jest możliwe dopiero po 20 latach (a nie 10), a w przypadku tzw. złej wiary dopiero po 30 latach (a nie 20 jak było po przednio). Co istotne, na mocy art. 9 w/w ustawy, do zasiedzenia którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie nowej ustawy stosuje się już nowe przepisy, a więc i nowe także termini-

wy, w szczególności w zakresie nabycia prawa własności w ten sposób. Uchylono również przepis uniemożliwiający dotychczas zasiedzenie nieruchomości będącej przedmiotem własności państowej. Natomiast utrzymano zapis, że jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, to obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada i włada nieruchomością, czas posiadania swojego poprednika. Jeśli jednak po przedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze to czas jego posiadania może być doliczony tylko wówczas, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieste. Przepis wyżej zacytowanego art. 176 kodeksu cywilnego ma również zastosowanie w przypadku, gdy obecny posiadacz jest spadkobiercą poprzedniego posiadacza. Przy czym jeżeli przed dniem 1 października, a więc przed dniem wejścia w życie nowej ustawy istniał stan, który według przepisów dotychczasowych wyłączał zasiedzenie nieruchomości, a

według obecnych przepisów prowadzi jednak do zasiedzenia, to zasiedzenie biegnie od dnia 1 października, jednakże termin ten ulega skróceniu o czas w którym powyższy stan istniał przed tym dniem, lecz nie więcej niż o połowę.

ZASIŁEK DLA BEZROBOTNYCH

Spotykamy się z informacjami, iż wielu ludzi do dziś nie ma podstawowych wiadomości na temat zasiłków dla bezrobotnych. Ustawa o tych zasiłkach uchwalona została 28 grudnia 1989 r., opublikowana w Dz. U. nr 75 i później co była tylko raz zmieniańska: 27 lipca 1990 r. Dz. U. nr 56. I pracownicy i co gorsza zakłady przekonane są, że prawo do statutu bezrobotnego mają wyłącznie osoby zwolnione przez zakład. Jest to nieporozumienie!

Zgodnie z ustawą z 28 grudnia 1989 r. bezrobotnym jest osoba zdolna do pracy i gotowa do jej podjęcia w ramach stosunku pra-

cy, i zarejestrowana w biurze pracy, która: nie pobiera emerytur, nie jest właścicielem lub posiadcem gospodarstwa rolnego, nie prowadzi działalności gospodarczej czy nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu.

Nie ma tu słowa o sposobie rozwiązania umowy o pracę. Tak więc osoba, która sama wyowiedziała umowę, może oczywiście zarejestrować się jako bezrobotny. Pewną przesadą jest to, na co zwracają uwagę sami klienci biur pracy — prawo do takich samych zasiłków mają osoby, które porzuciły pracę czy zostały dyscyplinarne zwolnione za picie alkoholu. Być może kolejna nowelizacja i to zmieni, ale na razie sposób rozstania się z zakładem nie ma wpływu na prawo do zasiłku dla bezrobotnych.

Bezrobotny może wykonywać pracę na umowie zlecenia nie tracąc prawa do zasiłku, jako że praca taka nie jest zatrudnieniem.

Jeřáb a liška

Jakmile začalo slunce pořádně hrát, jeřáb se vrátil do hor. Zaletěl na rodnou paseku a radostí začal tančit. Dupal nohamu, mával křídly, že byla radost na něj pohledět.

Běžela kolem hladová liška. Když uviděla, jak jeřáb veselé tančí, začala mu závidět. Zvolala:

„Divám se a nevěřím svým očím, jeřáb tančí na pasece. A ke všemu, chudák, má jenom dvě nohy.“

Jeřáb si prohlédl lišku. Opravdu, měla jednu, dvě, tři, čtyři tlapky. Udivem otevřel zobák.

„No ne,“ vykřikla liška, „máš tak dlouhý zobák a nemáš v něm ani jeden Zub.“

Liška se usmívala a ukazovala dvě řady svých bílých zubů. Jeřáb zavřel zobák a sklonil hlavu. A liška se smála ještě více.

„Chachacha, kde jsi nechal svoje uši? Není po nich ani nejmenší památky... Anebo hlava. Maličká, to ani mozek v ní nemůže být velký.“

„Byl jsem za mořem a našel jsem cestu až sem,“ řekl jeřáb a slzy se mu hrnuly do očí. „To znamená, že i v té malé hlavě mám nějaký rozum.“

„Och, ty nešťastný jeřábe,“ řekla liška. „Dvě nohy a mozeček malíčký, chudáčku. Jen se dobré podívej na mě. Čtyři nohy, dvě uši, huba plná zubů, sto rozumů a k tomu ještě krásná oháňka.“ Jeřáb ze zoufalství ještě více natáhl dlouhý krk a v tom spatřil v dálce člověka s puškou přes rameno.

„Vážená paní liško, máš čtyři nohy, dvě uši a nádhernou oháňku, hubu plnou zubů a sto rozumů — podívej se, jde k nám lovec. Co se s námi stane?“

„Mých sto mozků vždycky najde sto způsobů, jak utéct. A ty si se svým jedním mozečkem poraď sám,“ odpověděla mu liška a skočila do své nory. Jeřáb uvažoval:

„Liška má sto mozků, udělám tedy to, co ona,“ a pádil za ní do nory. Lovec ještě nikdy neviděl jeřába, který by honil lišku. Strčil ruku do nory, chytíl jeřába za dlouhé nohy a vytáhl ho. Jeřábovi strachem klesla křídla, oči se mu zamžily a srdečko přestalo bit.

Uřítě se v nöre udusil, napadlo lovec a hodil jeřába do trávy. Opět strčil ruku do nory, chytíl lišku za oháňku a vytáhl ji. Liška zastříhalu ušima, vycenila zuby, ale přece za chvíliku byla v lovecově brašně. „A teď tam dám ještě jeřába,“ rozehodl se lovec.

Ten letěl s roztaženými křídly už tak vysoko na obloze, že ho žádná střela nemohla zasáhnout.

A tak myslivec docela snadno chytíl domýšlivou lišku, která měla sice sto mozků, hubu plnou zubů, čtyři tlapky, dvě uši a nádhernou oháňku, zato chytrosti málo.

A jeřáb se svým jedním malým mozkem daleko lépe vymyslil, jak se zachránit.

FAŠIANGY TURICE

Mierne

Fa - sian - gy, Tu - ri - ce, Vel' - ká noc pri - de,
Ja ne - má ko - žuš - ka, len sa tak tra - siem.
kto ne - má ko - žuš - ka, zi - ma mu bu - de.
daj - te mi sla - nin - ky, nech sa vy - pa - siem.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca, ktorého mnohí diváci by mali poznáť o.i. z televízneho seriálu Denver (u nás Dynastia) — vysiela ho práve poľská televízia. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny. Prosime o uvedenie veku a presnej adresy.

* * *

V Živote č. 391/90 sme uverejnili snímku Ivana Lendla. Knihy vyžrebovali: Dana Bogačíková a Jozef Lukáš z Krempach.

Alžbeta Svienta z Nedece, Brigitta Vojtasová a Martin Rusnák z Jurgova, Jacek Klukošovský z Novej Belej, Magda Vavrošková z Kacvina, Pavol Pleva z Fridmana, Anton Mačičák z Repíška a Jozef Lukáš z Krempach.

Dvaja susedia a bieda

Žili raz dva susedia. Jeden bol bohatý a druhý najväčší bedárik. Keby si sa trňovým šípom rozohnal po jeho dvore, nemal by sa do čoho zapichnúť. Raz bedárik búchal na boháčovu bránu. Boháč vyzrel spoza dverí.

— Co je? — opýtal sa.

— Prišiel som k tebe, aby si ma nasýtil a napojil, riekoval bedárik, — lebo umieram od hladu.

Boháč sa poškrabal po zátylku.

— Na jedenie nemám nič, ale napiť sa ti dám. Hľa, tam pod odkvapom je sud s dažďovou vodou — chod a napi sa, koľko ti hrdlo ráči.

JAROSLAV HANZAL

Vrabčí klouzačka

Slétli vrabci na střechu, klouzají se po plechu.

Takový plech na střeše svádí vrabce k nepleše.

Bez sněhu a bez saní užívají klouzáni.

NAJÚSPĚŠNEJŠÍ ŠPORTOVCI ČSFR '90

rada — víťaz cyklistických Pretekov mieru; 9. Tomáš Skuhravý — druhý najúspešnejší strelec na futbalových MS; 10. Miloslav Kvasnička — strieborný medailista MS v cyklokrose.

V ankete športových novinárov o najúspešnejšieho športovca ČSFR v roku 1990 zvíťazil prevedčivo Jozef LOHYŇA, majster sveta v zápasení vo voľnom štýle. Ďalšie miesta obsadili: 2. Václav Chalupa — strieborný medailista na MS vo veslování a víťaz Hier dobrej vôle; 3. Ivan Lendl — víťaz viacerých tenisových turnajov; 4. Jana Novotná-Helena Suková — najlepšia ženská dvojica vo svetovom tenise; 5. Pavol Blažek — majster Európy v chôdzi na 20 km; 6. Zuzana Kořínská — majsterka sveta v kulturistike; 7. Milan Kadlec — bronzový medailista MS v modernom päťboji; 8. Ján Svo-

Bedár sklonil hlavu a smutný sa pobral domov. Ako tak kráčal, zacitil za sebou kroky — kradmč, mačacie, rýchle. Obrátil sa, poobzeral — ale nikto. Kráčal ďalej a znova zacitil kroky.

- Hej, — zastavil sa bedár, — kto to kráča za mnou ako tieň?
- Ja. — odpovedal hlas neviditeľného druhu.
- A ty si kto?
- Bieda.
- Prečo chodíš za mnou? — zvedavo sa opýtal bedár.
- Lebo ťa mám rada, — odpovedala bieda.
- Odkedy sa takto vláčiš so mnou?
- Od kolísky.
- A dokedy ma chceš sprevádzat?
- Po hrob! — odvetila bieda.

Nešťastník sa zhľboka nadýhol, ale nepovedal nič. Došiel domov, vzal motyku, lopatu a podľo rovno na cintorín. Mlčky začal kopat. Kopal, kopal, kým nevykopal hlbkú jamu. Napokon si sadol, aby si oddýchol, a tažko zavzdychal. Vtedy sa neviditeľná ruka dotkla jeho pleca a znova začul hlas:

- Načo ti bude táto jama?
- Rozhodol som sa, že si do nej ľahiem a zomriem.
- Aj ja si k tebe ľahiem.
- Kde?
- Do hrobu.
- Ked' je tak, len si ľahni! — zvolal natešený bedár. — Už si v jame, biedička? — opýtal sa po chvíli.

— Som na dne jamy! — odvetila bieda.

Vtedy bedár chytil lopatu a začal jamu zahadzovať zemou. Ked' ju celú zahádzal, odišiel domov.

Pustil sa do chlapskej roboty a začalo sa mu dariť. Za rok-dva zbohatol aj on. Ked' sused-boháč videl, ako si bedár polepšil, div nepukol od závisti. Raz ho zastavil na ulici a povypyoval sa, čo urobil, že mu šťastie tak žieli.

Sused, donedávna bedár, mu ochotne porozprával, ako zahrabal biedu do hrobu. Ty si ju zahrabal, pomysel si závistlivec, ale ja ju vyhrobem a znova priviedem do tvojho domu.

Hodil si na plece lopatu, odišiel na cintorín a skrikol.

— Kde si, kmota bieda?

— Tu som; — ticho sa ozvala bieda spod zeme. Boháč odhrnul zem a bieda znova vyšla.

— A teraz chod', — povedal boháč, — čoskoro budeš pri svojom pánoni, lebo sa akosi veľmi popravil.

— Kdeže, ani mi na um nezide, — odpovedala bieda, — nepojdem!

— Prečo?

— Tolké roky som ho verne sprevádzala, a vykľul sa z neho nevŕdajník. Zakopal ma do zeme.

— Ku komu teda pôjdeš? — opýtal sa boháč.

— Zostanem pri tebe. Zapáčil si sa mi, lebo si ma vykopal z hrobu.

A ked' sa bieda zavesila na závistlivého boháča, neopustila ho, až kým ho nevyniesla na žobrácku palicu.

VESELO SO ŽIVOTOM

Išiel školník do záhrady a tu počuje z krikov:

— Hlava tebe, hlava mne, hlava tebe, hlave mne...

Zlakol sa preveľmi, zavolal ženu a spoločne sa prikradli ku krikom. Rozhrnuli konáre, a čo nevidia: dva zajace si tam delia školsku kapustu.

Povedz mi, Janko, akého rodu je jačmeň?

— Jačmeň je rodu mužského!

— A vedel by si mi povedať prečo?

— Preto prosím, lebo jačmeň má fúzy!

Pýta sa lekár pacienta:

— A chít do jedla máte?

— Nie ďakujem, práve som ranajkoval!

ČO JE TO?

Kto sa pod ňu večer skrýva,
tomu cez noc
teplo býva.

Co je to?

(anireP)

Neje a nepije,
bez farbičiek maľuje.

Co je to?

(záRM)

Dnes vám prekladáme neobyčajnú zábavu. Týchto dvoch komiksových hrdinov určite poznáte. Vašou úlohou bude teda ich pekne vymaľovať (ľuboľovnou technikou), a uhádnuť ich mená. Vymaľovaný obrázok vystrihnite a zašlite na adresu redakcie (nezabudnite uviesť svoj vek). Výhercom pošleme slovenské knihy.

Zo správnych odpovedí z decembrového čísla sme vyžrebovali nasledujúcich výhercov: Anetku Chovancovú z Jurgova. Martina Gurniku, z Huncoviec, Žofiu Kapoľkovú z Lapšanky, Irenu Magerovú z Kacviny a Margitu Dluhú z Novej Belej. Výhercom gratulujeme a tešíme sa na ďalšie odpovede.

IVIEZDY SVETOVEJ ESTRÁDY

PAULA ABDUL

Je to mladá dvadsaťšesťročná vokalistka z Los Angeles, ktorá pred dvomi rokmi debutovala dlhohrajúcim platňou Forever Your Girl. Sice trvalo až pol roka, kým sa táto elpečka dostala do zoznamu najpopulárnejších amerických platní. Totiž vzbudila záujem až vtedy, keď sa v predaji ukázali dve singlové nahrávky z tejto platne — titulná Forever Your Girl, ako aj Straight Up, ktoré sa stali hitmi č. 1.

Po takomto vydarenom debute ju viacerí hudobní kritici nazvali nástupkyňou Madonne. Je to možno prehnané, ale treba poznamenať, že na festivale Music

Video v New Yorku (1989). Paula Abdul, podobne ako Madonna, obdržala niekoľko cien. Jej videoklip s pesničkou Straight Up získal ocenenia až v piatich kategóriach. Jej popularitu potom ešte upevnilo veľké turné po Spojených štátach a videoklipy, na ktorých sa vokalistka predstavila aj ako znamenitá tanečnica.

Tanec sa učila od detstva a popri speve je jej druhým povolením. Absolvovala baletné štúdium a dnes okrem vlastných vystúpení sa často zaoberá aj prípravou choreografie pre známe skupiny a sólistov, napr. Duran Duran, Heart, Michael Jackson a pod.

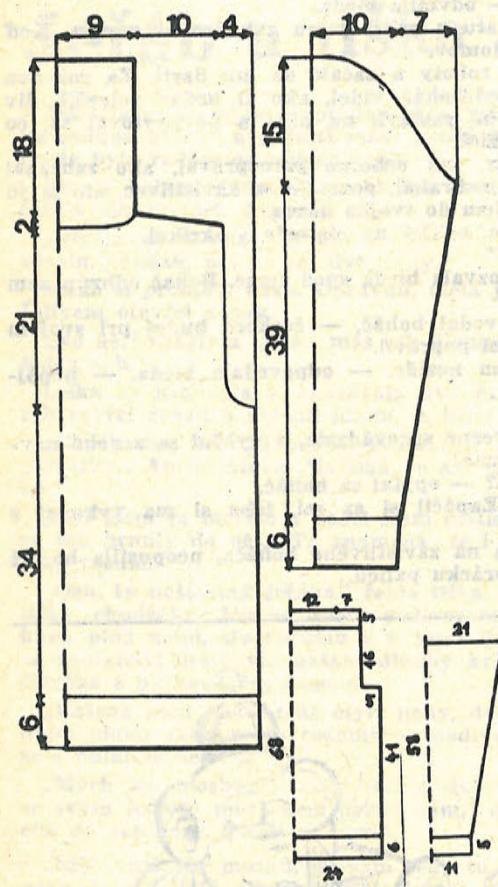
Na estráde Paula sprevádzajú obyčajne skupina tanečníkov, preto jej koncertné vystúpenia sa divákom veľmi páčia. Poznamejme, že je autorkou tanečných čísel v známom filme Dance Academy II, ako aj filmovej verzie musicalu Evita. Samozrejme,

nezanedbáva ani hudbu, často vystupuje, nahráva a pracuje na príprave hudobných programov. Zanedlho sa v predajniach ukáže jej nová elpečka a vlastné album, na ktorý čakajú tisíce obdivovateľov.

Celkové však možno povedať, že pesničky Paula Abdul majú u poslucháčov striedavy úspech. Tak napr. nahrávka Knocked Out, ktorá predchádzala vydanie spomínamej debutovej platne, sa netešila veľkej popularite. Ale ďalšie skladby, medzi ďalším Cold Hearted alebo The Way That You Me, upravené v módnej konvencii soul dance, sa dostali do zoznamu najlepších hitov v USA.

Budúcnosť ukáže, či sa Paula Abdul skutočne stane nástupkyňou slávnej Madonne, ktorej popularita zatiaľ neklesá. Je však ambiciozna a pracovitá, preto nás môže ešte neraz príjemne prekvapíť (jš).

PLETENÝ ROLÁK

Materiál a spotreba: 350 g vlny zn. Cornelia rôznych farieb (hnedej — 150 g, škoricovej

150 g, modrej — 50 g, bielej 50 g, a červenej 20 g).

Ihlice: č. 3,5

Rozpočet očiek: $10 \times 10 \text{ cm} = 22 \text{ očiek} \times 28 \text{ riadkov}$

Vzor: Hladko na línej a obrátene na rubovej strane.

Pružný vzor: 1 hladko, 1 obrátene.

Postup práce: Začneš pliesť na 88 očiek dvojitolu škoricovou vlnou, pružným vzorom 6 cm. Ďalej pridáš očká do 100 očiek a pletieš základným vzorom škoricovou vlnou do výšky 23 cm. Tu začneš pliesť od kraja hnedou vlnou a to tak, že šikmo uberaš škoricovú vlnu a od 5 očiek pridáš očká podľa strihu a pletieš celý riadok hnedou vlnou, pletieš 9 cm hnedou vlnou a z druhej strany začneš pliesť modrou vlnou. Po 11 cm začneš uberať očká v prieramku a súčasne začneš pliesť modrou, bielou v strede a hnedou vlnou na kraji. Ubertaš farby podľa strihu. Keď uberieš hnedú vlnu, začneš na spoji pliesť červenou vlnou podľa strihu. Ubertaš očká v prieramku a šikmo očká na pleciach. Zadný diel: Pletieš rovnako ako predný diel hnedou vlnou.

Rukávy: Začneš pliesť na 50 očiek škoricovou dvojitolu pružným vzorom 6 cm. Ďalej pletieš základným vzorom, po bokoch pravideľne pridávaš očká v každom 10. riadku. 1 očko na každej strane. Jeden rukáv pletieš do výšky 20 cm a šikmo začneš pliesť hnedou vlnou. Druhý rukáv pletieš do výšky 30 cm a ďalej pletieš rovnou bielou vlnou. Pletieš do výšky 45 cm a začneš uberať očká do mierneho oblúka. Diely zošiješ a švíky prerehliš cez vlnké plátno. Potom si z línej strany nahodiš 100 očiek v priečniku na guľatú ihlicu a pletieš rolák dookola pružným vzorom, škoricovou vlnou do výšky 18 cm.

ZUZKA VARÍ

CO NA OBÉD

MILÁNSKA POLÉVKA MINESTRONE. Rozpočet: 40 g neuzeňné slaniny, kousek cibule, petrželová nať, 2 listy šalvaje, 3 ťapiky celeru (nebo kousek celerové bulvy), 1 mrkev, 150 g rajčat, 100 g tykvíček, 150 g zelí, 2 brambory, 80 g býlých fazolí, 20 g másla, 1 litr vývaru nebo vody, strouhaný parmezán, mletý pepř, sůl, 40 g rýže.

Prebrané propláchnuté fazole namočíme do vody, po 3 hodinách je v téze vodě uvaříme domácku. Slaninu, cibuli, brambory a tykvíčky nakrájíme na kôstičky, celer a zelí na nudličky, petrželku a šalvěj usekáme, rajčata ponoříme na okamžik do vařící vody, potom do studené vody, oloupáme a drobně nakrájíme. Slaninu roztažíme, pridáme máslo, cibuli, celer, mrkev a osmažíme. Vmicháme fazole, brambory, tykvíčky, vše zajíme vývarom a povážíme. Po chvíli pridáme zeli, rajčata, rýži, sůl, koření a vaříme, až přískydy zméknu. Před podávaním vmicháme strohaný sýr. K polévce podáváme strohaný sýr ještě zvlášt v misce.

KAPR S KYSELÝM ZELÍM. Rozpočet: 1 kg kapra nebo štíky, 1 kg kyselého zelí, 3 kostky cukru, 1 lžice sádla, 100 g slaniny, 2 dl kyselé smetany, 1 lžice mleté papriky.

Očistěnou a vykuchanou rybu vcelku osolíme, na bocích několikrát příčne nařízneme a do zárezů vložíme po plátku uzené slaniny. V kastrolu oprážíme na sádle dozlatova cukr, pridáme kyselé zelí bez šávy a asi čtvrt hodiny vše dusíme. Polovinu duseného zelí vložíme do pekáče a přelijeme sbařáku šávy z kyselého zelí. Navrch dáme rybu, posypeme ji paprikou, přikryjeme zbylým zelím a zalijeme smetanou. Pečeme asi půl hodiny v dobré vyhřáté troubě. Podáváme s chlebem nebo topinkami.

BULHARSKÁ POLIEVKĀ Z PÓRU A ZEMIAKOV. Rozpočet: 400 g póru, 150 g zemiakov, 0,3 dl oleja, 30 g masla, 1 vajec, 100 g kyslého mlieka, ostrá paprika, soľ.

Pór nakrájame nadrobno a na oleji s trochou vody udusíme domácku. Potom zalejeme horúcou vodou a necháme zovrieť. Nakoniec pridáme maslo, papriku a polievku zahustíme vajcom a kyslym mliekom.

MAĎARSKÝ BARANÍ PAPRIKAS. Rozpočet: 1 kg baraného

mäsa z pliecka, 100 g údenej slaniny, 1 veľká cibuľa, 3 strútky cesnaku, trocha ostrej mletej červenej papriky, 2 zelené papriky ak ich máme, 2 lžízice paradajkového pretlaku, 2,5 dl kyslej smotany.

Na roztopenéj pokrájanéj slanine oprážíme nadrobno pokrájanú cibuľu, pridáme prelisovaný cesnak a trochu podusíme. Potom pridáme na malé kocky pokrájané mäso, oprážíme, posypeme ostrou červenou paprikou, osolíme, pridáme paradajkový pretlak a ak máme pokrájanú zelenú papriku, podlejeme trochu vody a dusíme asi 1 hodinu. Keď sa voda vyparí a mäso je mäkké, pridáme kyslú smotanu, podľa chuti dosolíme, okoreníme a servírujeme s rýžou alebo haluškami.

ZAPEČENÉ ZEMIAKY. Rozpočet: 1 kg zemiakov, 200 g uvarenej bielej fazule, soľ, 200 g kyslej kapusty, 100 g konzervového hrášku, 50 g šampiñónov, 2 cibule, 4 strútky cesnaku.

Očistené zemiaky nakrájame asi na 1 cm hrubé kolieska, poukladáme na olejom vymastený plech, pridáme udusené huby s cibuľou, fazuľu s cesnakom, osolíme a pečieme v rúre asi 30 minút. Upečené zmišame s kyslou kapustou a hráškom.

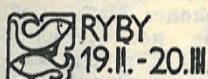
JABLKOVÝ ZÁVIN. Rozpočet: 350 g hladkej múky, soľ, 1,25 lit.

vody, 1 lyžička octu, 1 vajce, 20 g masti, 60–80 g jemného kryštálového cukru, mletá škorica, 30 g hrozienok, 20 g mandľí, 1 lyžica rumu.

Plnka: 750 g jablk, 100 g strúhank, 50 g masla, 60–80 g jemného kryštálového cukru, mletá škorica, 30 g hrozienok, 20 g mandľí, 1 lyžica rumu.

Do mýky spravíme väčšiu jamku a prilejeme vlažnú vodu, v ktorej sme roztopili mast a rozšľahali trochu soli, octu a vajce. Cesto spracúvame najprv nožom a potom rukami, až kým nie je mäkké a lesklé. Potom ho sformujeme do tvaru bochnika, prikryjeme teplým kastrórom a necháme 20 minút odpočívať. Odpočinuté cesto preložíme na múku pospaný väčší obrus, trochu vyvalkáme, potrieme roztopeným maslom a rukami opatrne vytiahneme natenko. Hrubé okraje odrezeme, cesto, posypejme vychladnutou strúhankou opráženou na masle, dve tretiny cesta posypeme olúpanými jablkami pokrájanými na tenké plátky, cukrom rozmiešaným so škoricou, hrozienkami, pokrájanými olúpanými mandľami a pokvapkáme rumom. Potom cesto pomocou obrusa zvinieme, preložíme na plech vymastený maslom, povrch potrieme maslom a v dobre vyhriatej rúre upečieme. Počas pečenia povrh závinu potrieme maslom. Upečený posypejme vanilkovým cukrom.

HVIEZDY O NÁS

RYBY

19.II.-20.III.

V práci všetko v poriadku. Tvoji nadriadeni si všimnú tvore úsilie a pochvália tvoje úspechy. Ale nie všetko pôjde celkom hladko. Spolupracovníci sa pokusia podložiť ti nohu, ale na šťastie bez väčších úspechov, takže sa nemusíš obávať.

BARAN

21.III.-20.IV.

Finančne sa konečne vyriešia tak, že budeš môcť skončovať s každodenným prepočítávaním každej zlatky. V zamestnaní sa všetko bude rozvíjať podľa tvojej myse. Doma ťa očakáva srdečné, teplé ovzdušie; odváča sa za to svojej manželskej poloviči väčšou pozornosťou.

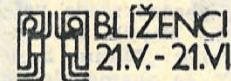

BÝK

21.IV.-20.V.

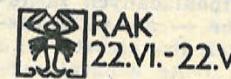
Múdro zainvestované peniaze konečne prinesú zisk. Zlepší to domacé ovzdušie, rodinné vzťahy sa budú priaživo rozvíjať. Ani priatelia ťa nesklamú a s osobou drahou tvojmu srdcu prežiješ milé, kľudné chvíle. Budeš mať konečne čas venovať trochu

pozornosti svojmu zdraviu, ktoré to skutočne potrebuje.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

V práci ti hrozia konflikty a napätie. Nepostav sa proti šefom, nič ti to nepomôže, oni vždy chceú mať pravdu. Vyhnibaj sa búrlivým diskusiam doma. Neviďebo to k ničomu a ty sám tiež nie vždy máš pravdu. Vydrž pokojne, až to najhoršie prejde a potom sa už všetko vyrieši sam.

RAK
22.VI.-22.VII.

Snaž sa, aby najbližší mesiac bol časom pokoja, prípadne dlhšej dovolenky. Odlož všetky zámery, nie je na to teraz najlepší čas. Ak na dovolenku pôjdeš autom, bud' opatrny na ceste. Tvoju dosť ponurou náladu zlepší stretnutie s neobyčajne sympatheticou osobou — kto vie, či to nepotravá dlhšie?

LEV
23.VII.-23.VIII.

Nadalej budeš mať šťastie. V práci konaj opatrne, ale energeticky a s vierou v svoje schopnosti a sily. V polovici mesiaca môžeš očakávať náhle zlepšenie finančnej situácie — zmena práce, zvýšenie platu, prémia? V

NÁŠ TEST

Máš sklon k „Stárnutí“?

1. Vypadám mladší než jsem ve skutečnosti.
2. V posledních 5 letech nebyly takové hudební skladby, které by se mi líbily tak jako dříve.
3. Občas jsem překvapen, že je tolik situací a otázek, které čekají na moji odpověď.
4. Zdá se mi, že se v poslední době častěji dívám do zrcadla a pozorují změny.
5. Někdy v sobě cítím takovou radost ze života a energii, že nevím, co s tím udělat.
6. Často mám dojem, že moje dozrálost je značně větší než u jiných osob v mé věku.
7. Neustále pospíchám a zdá se mi, že mi chybí několik hodin denně.
8. Někdy si myslím, že bych chtěl tolík říci a nikdo mne nechce vyslechnout.
9. Rád poslouchám a divám se na to, co je zajímavé, a mám na to čas i trpělivost.
10. Stále častěji si o sobě myslím, že je pravdivé přísloví: „Co se v mládí naučíš...“
11. Zajímají mne otázky sexu, pěkného těla — nestydím se za to, i když se tím nechlubím.
12. Méně mne lákají nové, vzrušující nebo riskantní situace.
13. Má rád cesty do nových, neznámých míst.
14. Stále častěji mne v budoucnosti zajímá nejvíce to, co po mně zůstane.
15. Myslím, že právě teď prožívám nejlepší dobu svého života.

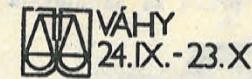
Za každou odpověď „ano“ na otázky 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13 a 15 a „ne“ na otázky 2, 4, 6, 8, 10, 12 a 14 si započti 10 bodů, za každou odpověď „nevím“ 5 bodů.

každom prípade ti to pomôže vyrovnať rozpočet a ešte trochu zostane na čiernu hodinu.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Ak racionálne využiješ dovolenku, vyriešiš potom pokojne a bez ťažkostí pracovné problémy. V polovici mesiaca môže dôjsť k väčšiemu napätiu a sporom, ale to nebude mať väčší význam pre tvoje postavenie. Bud' opatrny: niekto v blízkom okolí nie je nadšený tvojim konaním a úspechmi.

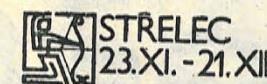
VÁHY
24.IX.-23.X.

Príprav sa na vážne zmeny na pracovisku. Ak budeš konáť múdro, môžeš z nich mať značný prospech. Noví priatelia ti pomôžu upevniť získané postavenie. Ak chceš kúpiť parcelu, byt alebo domček, urob to hned; najbližší čas ti prinesie neočakávaný finančný zisk.

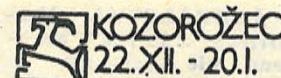
ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Uznanie v práci ťa poteší a dodá sebaistotu. Bud' však opatrny v rozhovoroch so spolupracovníkmi, sú medzi nimi aj takí, ktorí ti chceú zaškodiť. Domov bude kľudnou, pokojnou rázou a deti ti prinesú mnoho radosti a hrdosti.

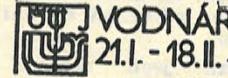
STRELEC
23.XI.-21.XII.

Najbližší čas bude priažnivý pre upevnenie tvojej profesionálnej pozície. Zároveň vzbudiť tvoj záujem o duševné problémy, parapsychológiu alebo niečo podobné, čo ti bude prekážať v práci. Musíš nájsť zlatú strednú cestu; profesionálnym otázkam práve teraz musíš venovať značnú pozornosť.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Ak práve riešiš bytové otázky, objaví sa možnosť dobrej transakcie. Bud' však opatrny a trvaj na tom, že všetky dohody musia byť potvrdené písomne. Druhá strana by v opečnom prípade mohla zneužiť tvoju dôveru v ľudskú pociťosť. Sústred sa na tento problém, iné plány uskutočníš v budúcnosti.

VODNÁR
21.I.-18.II.

V práci mnoho zmien a novinek, ale koncom mesiaca sa situácia vyrieši. Máš príležitosť zlepšiť svoju finančnú situáciu tak, že sa zbaviš materiálnych ťažkostí, ale napriek tomu počkaj v väčšimi výdavkami. Doma pokoj, ale daj si pozor, môže to byť ticho pred búrkou. Niektorí blízky nemôžu zabudnúť na dávnu krivdu.

150 — 100 b.: Kdyby pocit tvého vlastního mládí mohl naťuknout balón, doletel bys až do Austrálie. Aktivita, energie a zvědavost jsou zásobou, která ti vystačí ještě na mnoho let. Jsi-li už v té situaci, že šetrnost je tvou volbou a ne nutnosti, bližší se tě šťastné chvíli, kdy budeš moci obdarovat radosti jiné.

95 — 50 b.: Tvůj realistický pohled na vlastní budoucnost brzdí tvou osobnost, zvidavou světa. Začínáš vidět změny v sobě i kolem sebe. Trochu chápeš, trochu se divíš a s mnohým už nechceš souhlasit. Stále častěji se místo „K čemu směruji“ ptáš „Kým jsem“. A stále častěji odpovídáš „Kým jsem“, než „Jaký jsem“.

45 — 0 b.: Pojem mládí zestárnul ve tvé hlavě ještě před dospělostí. Oči tvé nosí tak černé brýle, že i tvůj vlastní obraz je jen ozvěnou něčeho, co už dávno minulo. A přece bys si mohl uvědomit, že mládí se dá měřit nejen počtem prožitých let, smutku a neúspěchů. Nevěříš, že slunce svítí pro všechny? I pro tebe — jen otevři oči!

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodí podívat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se

vám o:

Výstavě — musíš své znalosti rozšířit.

Vystěhování — brzký obrat.

Vzpouře odhalené — dobré postavení; účastnit se jí — ztratíš přátele.

Vzrušení — překážky.

Probuzení — přijemná zpráva; probudit někoho — budeš milovaný.

Zabloudění — nebezpečí života.

Zahrádě: být v ní — blaženosť; pracovat v ní — dosáhneš úspěchu; s květinami — tvé jméno se rozmoží; zanedbané — jsi obklopen ſpátnými rádcemi; s vysokým plotem — někdo ti odřekne návštěvu.

Záchranném voze — sklidíš nevděk.

Zajetí — nebudeš mít starosti o obživu.

Zajici — sáhni rychle po svém štěsti; stříleti je — malá nehoda na cestě; jisti ho — rozchod s přáteli; panáčkující — spokojenosť; přejeti ho — nalezneš štěsti a klid.

Zákazníkovi — musíš být velmi pilný.

Zámků — vyplníš nějaké přání; bydleti v něm — získáš mnoho peněz; hořicím — dobré výsledky.

Zamilování — zažiješ malé zklamání.

Zániku světa — smějí se ti pro tvoji hloupost.

AFRICKÁ KRÁLOVNA. Nazvali ji „africká královna“, ačkoliv to nemá nic společného se stejnojmenným filmem, natočeným v roce 1952 s proslulými vynikajícími rolemi Katheriny Hepburnové a Humphreye Bogarta. Iman je královnou modelek. Pochází z Ariky, z republiky Somalí. Časopis „Heaper's Bazar“ ji započetl mezi deset nejkrásnějších žen v Americe, o její spolupráci se ucházejí největší reklamní agentury a nejslavnější módní návrháři. Roční příjmy Iman se odhadují na půl milionu dolarů.

Osudy Iman jsou zábavné. Přijela do Spojených států před 15 lety. Nebolo jí ještě dvacet. Přijela se slavným americkým fotografem Peterem Beardem, který ji představil tisku a odborníkům v móde a reklamě jako svůj neobyčejný objev. V novinách se objevila senzaci noticka: „Na vesnické cestě mezi kozami stála mladíčká černá divka. Bylo to kdesi v srdeči Afriky. Fotograf, který ji uviděl, pomyslil si: tu napůl divokou krásnou divku musím privézt do Ameriky. Její krása zvítězí.“

Byle to všechno vymyšlené. Iman byla dcera somálského diplomata. Beard ji potkal v Nairobi, kde studovala na univerzitě politické vědy. Maturovala v Káhiře, kde pracoval v diplomatickém zastupitelství její otec. Rok studovala v Kyjevě, protože ji zajímala země pro ni tak exotická. Když ji Beard potkal, znala už pět jazyků. Američané však milují senzace a pohádka o krásné divočce usnadnila Iman start. Dnes má všechno, a na otázku, zda by chtěla být někým jiným, odpovídá: „Ano, chtěla bych být přirození blondýnkou!“ Na snímku: Iman.

SLÁVNÝ AMERICKÝ REŽÍSER Francis Coppola, který na krátil Krstného otce a Krstného otce II., bude natácať třetí film z této série o italsko-americké mafii. Coppola mal v posledním období velké finančné

problémy, proto mu velmi záleží na úspěchu Krstného otce III. Angažoval už všetkých hercov — „krstného otce“ bude hrát dalej Al Pacino. Chýbala mu však herečka, ktorá by mohla hrát dcéru šéfa mafie. Niekoľko známych hviezd veľmi chcelo zahráť túto úlohu, ale žiadna z nich sa nepačila. Maria, dcéra „krstného otce“ mala být — podľa Coppola — nevinná a panenská a súčasne by mala být typickým dnešným americkým dievčaťom.

Ked hľadanie filmovej Márie neprinášalo výsledky, Coppola pozrel na svoju dcéru Sofiu — a tento pohľad ho olsnil! Sofia má 19 rokov a práve sa zamíľovala

prvou, nevinnou láskou do svojho kolegu zo školy. „Nie si heřekou, ale ak chceš, dobré zahrás túto úlohu“ — povedal Coppola. „Dobre — odpovedala dcéra — urobím to!“ Už po niekoľkých dňoch pokusných snímkov producent nadšene povedal: „Tá malá je výborná!“ Na snímke: Sofia Coppolová.

MIREILLE MATHIEUOVÁ, slávna francúzska speváčka nevystupovala už vyše polroku roka, od smrti jej manžéra a súčasne nejlepšieho priateľa Johnny Starka. Dnes 44-ročná Mireille, ktorú „objavili“ pred štvrt storo-

čím počas súťaže amatérskych spevakov, sa rýchlo stala slávna a získala prímenie „vrábciek z Avignonu“. Po smrti Starka sa zrútila — nechcela nikoho vidieť a nechcela ani spievať.

Preto sa jej zbožnovatelia veľmi potešili, keď Mireille prednádavnom oznámila: „Mojim životom je práca“, čo znamenalo, že sa vracia na estrádu. Začala veľmi intenzívne pracovať a začiatkom novembra sa v Paríži konal jej veľký „show“. Vo francúzskom hlavnom meste návrat Mireille na scénu uznal za jednu z najväčších kultúrnych udalostí roka.

Mireille, slávna, bohatá a pekná, sa nikdy nevydala. Noviny zavše písali o jej flirtoch, dokonca o predpokladaných zásnubách a svadbe — ale vždy vysvitlo, že to boli iba klebety. Akú úlohu v jej živote odohral otec starší Johnny Stark? Jedná tvrdia, že bol jej jedinou veľkou láskou, iní — že ho mala rada ako nejlepšieho otca a opatrovníka. Na snímke: Mireille Mathieuová.

SANGA A JENNY. Gorila Sanga jemne a nezne objima a veľkou, mohutnou labou hladká jej krček. Maličká sa volá Jenny a vobec nie je — čo by sa dalo očakávať hľadiac na chovanie sa opice — jej dietátom. Jenny je

9-mesačná vnúčka Johna Aspinala, riaditeľa zoologickej záhrady v Canterbury v Anglicku. Mama malej Jenny, Louise, hovorí: „Mnohí ľudia má považujú za blázničnú, keď dávam moje dielu do klietky s opicou. Bolo by to riskantné, keby som dobre nepoznala dobrý charakter Sangi a keby táto opica predtým často nevidala Jenny. Cudzieho dieťa strčeného do jej klietky by sa mohla naťakať, teda bolo by to nebezpečné.“

To isté si myslí Jennin starý otec, riaditeľ ZOO. Zasa známy britský zoolog, Robert Boutwood, takto vysvetluje tento neobvyklý jav: „Gorilie samice iba zried-

kavo mávajú v zoologických záhradách potomstvo. A Sanga, ako mnogé iné opice, instinktívne túži po vlastnom dieťati. Keďže ho nemá, „adoptovala“ malú Jenny. A skutočne. Sanga sa chová tak, ako keby považovala maličké dievča za vlastnú opičku. Pokúša sa ju dokonca iškať, hľadá — samozrejme neexistujúce — bleshy a vši. A keď rodičia, Louise a jej manžel Damian Aspinal, berú z klietky veselú Jenny, ktorá práve jazdila na opiciom chrbe, gorila je veľmi smutná. Lebo skutočne má Jenny veľmi rada. Na snímke: Jenny a Sanga.

MAL TO BYŤ CHLAPEC... Keď sa pred 16 rokmi Denis White, stolár z Medfordu v štátě Massachusetts, dozvedel, že sa mu narodila dcéra Jennifer, hlboko si vzdychoval: „Mal to byť predsa chlapec!“ Veľmi chcel mať syna a stále dúfal, že bude mať „následníka trónu“. Zatial však jedno po druhom prichádzali na svet dievčatká: Brendá má dnes 14 rokov, Kelly — 13, Margaret — 11. O dva roky neskôr sa narodila Christine, potom v poradí: Rebecca, Catherine, Theresa, Rachel Jean. Najmladšia, Angela má iba osem mesiacov. Teda desaťkrát pán Denis White vzdychal: „Tentokrát celkom iste to mal byť chlapec...“

Rozčarovany otec desaťsíce dcér už prestal čakať, že sa mu narodí syn. „Nemá to význam, ďalšie by bolo zasa dievčaťko“ — povedal. Už dnes má starost, koľko peňazí bude musieť vydávať, keď sa dievčaťa budú vydávať —

lebo podľa amerických zvykov, všetky náklady spojené so sobášom dcéry vždy hradia rodičia mladuchy. Iba jedným sa utešuje pán White, ktorý nie je zámožný; dievčaťa jedia oveľa menej ako chlapci, teda životné náklady pre tak veľkú rodinu sú nižšie. Na snímke: Whiteovi a ich 10 dcér.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI. WYDAWKĄ: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONIE: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złota Odznaka Za Zasługi dla Ziemi Krajskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (redaktor naczelny), Józef Pivovarcik, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (lumaczki).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chrupkova, Bronislav Knapčík, Eugen Mišinec, Lýdia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje redakcja Život w Warszawie lub Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w terminach: do dnia 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz na cały rok następny; do dnia 20 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: 1 numer 1000 zł, kwartalnie — 3000 zł, rocznie — 12 000 zł.

Prenumeratę ze zleciennem wysyłki za granicę przyjmuje także redakcja Život w Warszawie oraz Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w podanych wyżej terminach. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 7.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

Numer oddano do składu 7.1.1991 r., podpisano do druku 8.2.1991 r.